

sosyal adalet

16 TEMMUZ 1963 SALI

HAFTALIK SIYASI GAZETE

YIL: 1 SAYI: 18 FIATI 1 LIRA

HÜKÜMETİ ANAYASAYI EKSİKSİZ UYGULAMAYA ÇAĞIRIYORUZ

Döviz kaçakçılığı
serbestçe yapılacak

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ
ANAYASADAN YANA MI DEĞİL Mİ?

BÜTÜN PARTİLER HUZURSUZ

ÜNİVERSİTELERİMİZ YETERSİZDİR

Vehbi BELGİL

Üniversitelerimizin bugünkü durumunu incelerken ilk olarak akla kuruluş yeri gelir. Üniversitelerimiz hâlen şehir içinde dirlir. Şehir hayatı ise ilim atmosferi yaratılmasına mânidir. Öğrencilerimiz cezbedecek, onları derslerinden sıkıyacak bir çok şeyler vardır. Üniversitelerimizi, Avrupa ve Amerika memleketlerinin hemen pek çoğunda olduğu gibi şehir dışına çıkarmak gerekir.

Üniversitelerimizin ikinci meselesi bina meselesidir. Bugün bilhassa İstanbul Üniversitesi, bu bakımdan acınacak durumdadır. Bir defa, binaların hemen hiçbir üniversite binası olarak yapılmamıştır. Sınıflar küçüktür, havalandırma ve akustik tertibatları yoktur. Birbirle ilgili kolların sınıfları yakın değildir. Bu yüzden hocalar ve öğrenciler daimi seyahat halindedirler. Öğrencilerin yurt durumları bir fâciadır. Öğrenci yatakhanelerinin çoğu sıhhi şartlardan mahrumdur. Yemek yerleri uygunsuzdur. Çamaşır ve temizlenme işleri, bir çokları için, büyük problemlerdir. Hele ders çalışma imkânları bakımından bu yurtlar, pansiyonlar, medrese bozmaları... yürekler acısındır.

Üniversitelerimizin üçüncü büyük meselesi öğretim üyeleri meselesidir. Ve bu konuda söylenecek çok şey vardır.

Sonuç sıfır

Bizde, üniversitede reform ihtiyacı, Cumhuriyet devrinde, ilk defa 1933 yılında duyulmuştur. O tarihte çıkarılan bir kanunla üniversitede geniş bir tasfiye yapılmış, kıfayetsiz elemanlar başka işlere aktarılmış, yeni elemanların yetiştirilmesi için yeni metotlar konmuştur. Bu sırada Almanyada

Üniversitelerimizde olup bitenleri yakından izleyenlerin gün gibi açık olarak bildikleri şeyi, Türk halkı 27 Mayıs hareketinden sonra öğrendi. Bu, üniversitelerimizin yetersiz, ama her bakımdan yetersiz olduklarıdır. Üniversitelerimizin her bakımdan yetersiz olduklarından kasdim şudur:

Üniversitelerimiz:

- 1) Kuruluş yerleri,
- 2) Binaları,
- 3) Öğrenci yurtları,
- 4) Öğretim üyeleri,
- 5) Öğretim araçları,
- 6) Öğrencilerin hayata hazırlanmaları metodları bakımından yetersizdirler. Bu 6 gruba ayırdığımız meseleler de kendi içlerinde ayrıca bir takım ikinci derecede meselelere ayrılmaktadır.

Biz yazımızı iki bölüm olarak hazırladık. Birinci bölümde üniversitelerimizin tenkidi bir bütün olarak yapılacak, ikinci yarıda da çözüm şekilleri gösterilecektir. Birinci bölümü sunuyoruz.

fitler rejiminin başa geçmesi ekmeğimize yağ sürmüştür. Yeni rejim den kaçan dünya çapında kıymet pek çok profesör yurdumuza sığınmış, hattâ bunların bazıları vatandaşlığımıza bile girmişlerdir. Yani, üniversitelerimizin en kısa yoldan dünya üniversiteleri seviyesine ulaşmaları için millî ve beynelmîl şartlar âdeta elele vermişlerdir.

Fakat sonuç sıfıra sıfır, elde var sıfır şeklinde tecelli etmiştir.

Bugün üniversitelerimizde pek çok hocalar ilmi bakımdan yetersizdir. Bir çoğunun, çocuklara verecek doğru dürüst ders kitapları bile yoktur. Olanların çoğu da okuttukları ilim kolunun muayyen bölümlerini ders kitabı olarak yazmışlardır. Halbuki, ders kitabı bir hoca için ilmi mesai sayılmaz. Hocanın asıl görevi dalının metotlarıyla yurt meselelerini derinlemesine inceleyerek bu meseleleri dünya ve yurt aydınlığının önüne sermek ve meseleler, ilim ışığı altında hal şekilleri göstermektir. Bunu yapmadıkları içindir ki biz bir çok meselelerimizi yabancı profesörlerden öğrenmek zorunda kalıyoruz. Profesör Enosun yaptığını biz bir Türk profesörden beklerdik. Yurdumuzdaki Dünyu Umumiye işini bize bir Amerikalı öğretmemeli ve bu Amerikalının eserini bir Türk profesörü dilimize çevirmemeli idi.

İyi bir teyp

Üniversite öğretim üyelerimiz ilmi bakımdan kıfayetsiz oldukları gibi sayı bakımından da kıfayetsizdirler. Bu yüzden aynı hoca bir kaç dersi birden vermektedir. Sonra, yurdun neresinde yeni bir üniversite açılrsa mevcut profesörler oralara da gitmektedir.

Kaldı ki, hocalarımızın muazam bir çoğunluğu iyi bir mütercim, iyi bir aktarmacı, iyi bir adapteci, sayın Gülten Kazganın tabiriyle, iyi bir teyp cihazından başka bir şey değildirler. Burada sözü, Üniversitemizin içinden birine, sayın düşünür Gülten Kazgana bırakıyorum:

(Toplum bilimlerinin okutulduğu fakülteler bu güne dek, Ba-

ti kitaplarında bulduklarını Batı için kurulum teorileri Türkiye'ye, ne denli uyduğu araştırıp soruşturulmaksızın, Türk toplumuna aktarmakla yetinmişlerdir. Üniversite hocası, pek nadir haller dışında, Batı kitaplarını, bir düğmeyi çevirdiğimizde bandan kaydeden, sonra da, diğer bir düğmeyi çevirdiğimizde öğrenciye nakleden bir TEYP makinasının farkındadır. İçinde yaşadığımız toplumun problemlerini çoğu zaman Batı kaynaklarından okuyarak öğrenmemiz gerçekten hazindir... Üretim alanındaki yarıncı güç eksikliğimiz fikir ve bilim alanında da kendisini yarıncı düşünce eksikliği olarak göstermektedir... Millî eğitim, yarıncı fikir eksikliğinin kurbanı olan tipik bir toplum müessesesimizdir: Fransa hayranlığı ile kop ya ettiğimiz orta okul eğitimi, biraz Amerikanlaştırmaya çalıştığımız ilkökul eğitimi ve hocaların öğrenimini yaptığı yabancı memlekete göre çok değişen bir üniversite eğitimi... Kövümümüz nasıl tabiata bir katkı yapmadan onu sömüren bir üretici ise, avdınımız da Batıda bulduğuna bir katkı yapmak yaratıcılığın dan yoksun müzmin bir öğrencidir.)

Bir tasla bin kuş

Üniversite hocalarımız, üniversite dışı işlerle o kadar meşguldürler ki kendi işlerini yavaş yavaş vakitleri kalmamaktadır. He men heosinin ya bir muavenehanesi, ya bir veya birden fazla kliniği, bir devlet hastahanesi hekimliği vardır. İktisat ve hukuk okutanlar, birden fazla kürsülerine ilâveten sair kethlerde, ticaret odalarında bankalar da, özel müesseselerde... müteaddit is sahibidirler. Ve bunu da, üniversiteden aldıkları para insan gibi yavaş yavaş yetmediği numarası altında yaparlar. Bir kere, fakülte den aynı zamanda çıkmış iki gençten biri üniversiteye, diğeri meselâ Malive Bakanlığına intisap etmişse ve üniversitedeki profesörlüğe, diğeri umum müdürlüğe yükselmisse ve bunların ikisinin barem derecesi

de aynı ise umum müdür o parayla geçiniyorsa profesör hazretleri neden geçinemez? Umum Müdürün çetleli adlar altında avantajları varsa profesörlerin de var.

Hocalarımız yurt meselelerini bilmedikleri gibi dünya meselelerini de günü gününe izlemeyiz. Daha doğrusu izleyemeyiz. Daha da doğrusu, izleseler de, bu bilgileri, daha önce bir Avrupalı profesörün eserinde görmedikçe kullanamazlar.

Üniversitemizin dördüncü problemi öğretim araçları problemidir. Öğretim araçlarından maksadım teknik âletler, laboratuvar âletleri, haritalar, küreler... yanında ders kitapları ve referans kitaplarıdır.

Kitaplar ateş pahası

Tabii bilimler okutulan fakültelerdeki öğrenciler, öğretim araçlarına dokunmak şöyle dursun bunların çoğunu görmezler bile. Ders kitapları, yukarıda da belirttiğimiz gibi, ya hiç yok veya yetersizdir. Hattâ bazı hocalar utanmazlığı, öğrencilerin ders notlarının başına: ((Bu eser tarafımdan yazılmadı, öğrencilerin derste tuttukları notlardan meydana getirildiği için beni ilzam etmez) diyecek derecede kadar götürürler.

Ders kitapları pahalıdır da. Sayıları kasden az oldukları için parayı da olsa bunları kolay kolay bulamazsınız.

İş sadece ders kitapları ile bitmez. Bunların yanında müracaat kitapları da lazımdır. Bu bakımdan memleket tam bir zavallılık içindedir. Bunun bir neticesi olarak da herhangi bir konuda araştırma yapmak isteyen bir öğrenci lisan biliyorsa yabancı eserleri okumak zorundadır, lisan bilmiyorsa, elbise yaptırmak isteyen pamuk dükmekle işe başlaması kabilinden her şeyi kendinin yapması gerekir.

Üniversitemizin sonuncu meselesi öğrencilerin yetiştirilme metotlarıdır.

Öğrenciler, bugün sadece hocaların verdikleri ile yetinmektedirler. Hocaların yüzde doksanı kendi branşlarını hiçbir zaman tam olarak okutmadıklarına göre çocuklar eksik bilgi ile yetinirler demektir. Hayat gâileleri eksik bilgileri sonradan tamamlamaya da imkân vermediklerine göre o eksik bilgi sürer gider. Sonra, birde üniversiteye çıkarılan ilmi dergiler olmadığı için her branştaki en son gelişmelerden hiç kimsenin haberi olmaz. Bunun neticesi olarak, 15 yıl önce fakülteden çıkmış bir öğrenci, son gelişmeler neticesi, hiç okumamış duruma düşer.

Öğrenciler, yurt ve dünya meseleleri hakkında pratik bilgilerle de teçhiz edilmemektedirler. Aralarında da tam mânâsı ile teşkilatlanmış da değildirler.

İkinci yazı :

Üniversitenin
islâh çareleri

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

16 TEMMUZ 1963

YIL: 1, SAYI 18

FIATLI: 100 Kuruş
İmtiyaz Sahibi ve neşriyatı
fiilen idare eden
Mesûl Müdür

Cemal Hakkı SELEK

Umum Neşriyat Müdürü
Kemal SÜLKER

Teknik Sekreter:
Erdoğan ÖZER

IDAREHANE Cağaloğlu,
Molla Fenari sokak No:
30-32 (Vatan Matbaası)
Tel: 229315

ABONE:
3 Aylık 10 lira
6 Aylık 20 lira
1 Yıllık 40 lira

Yurt dışı abonelerde posta
ücreti abone bedeline eklenir
İLAN: Beher sütunda san-
timetresi 25 liradır. Renkli
ilanlar özel tarife tabidir.
Dizildiği ve basıldığı yer:
Vatan Matbaası - İstanbul

TICARET

Ticaret odasına girmek mecburi olamaz!

İstanbul Ticaret Odası idareci-leri, Odanın, özel sektörün temsil eden bir mesleki teşekkül olma vasfını yitirmekte. Oda, tüccarın istemeye istemeye, zorla kaydolduğu bir yerdir. Bu mecburiyeti tüccara 55590 sayılı kanun yüklemiştir. Kanuna göre Adli Sicilli Ticarete kaydolunan her tacir, Ticaret Odasına da kaydolunmak zorundadır.

İşte bu mecburiyet neticesi şehrimiz Ticaret Odasının 35.000'e yakın üyesi olmuştur. Bu 355.000 üye Odaya her yıl aidat öder, harç öder, münzam aidat öder, lene öder. 15 milyon liraya yaklaşan Oda bütçesi de bu paralarla yapılır.

Fakat, işin asıl garip tarafı, bu 35.000 üyenin asgarî 34.500'ünün Odanın ne işe yaradığını bilmemesidir.

Tüccar, Odanın olumlu bir işe yaradığını ancak Odaya bir işi düşünce anlar. Ve o zaman kendi mesleki teşekkülünün amansız düşmanı kesilir. Zira, en basit bir işini aylarca Odadan çıkaramaz. Ayrıca, memurlardan ilgisizlik, azar, hattâ hakaret görmezse kendini bahtiyar sayar.

Odanın belli başlı hiçbir işe yaradığını, tüccarın kendi meselelerinin çoğunu buralara değil, kendi kurduğu özel teşekküllere götürmesinden de anlaşılır.

Meselâ, Odanın varlığına rağmen bir ihracatçı Birlikleri vardır. Bir Toptancı Tüccarlar Derneği vardır. Oto işleriyle uğraşanların, oto parçaları kadar çok ve çeşitli dernekleri vardır. Bütün bu dernekler, Odanın yapamadığı işleri yapmak için kurulmuşlardır. Ve kendi faaliyet alanları içinde üyelerine hak katen de faydalı hizmetler görmektedirler.

Oda değil nalıncı keseri

Bunun en tipik misali İstanbul Toptancı Tüccarlar Derneğidir. Girişi ve çıkışı Odaya gibi mecburi olmadığı halde Derneğin üye sayısı her geçen gün artmaktadır. İşin asıl garip tarafı, hepsi de Ticaret Odası mensubu olan Dernek üyeleri Derneğin idaresinde gösterdikleri başarıyı Odanın idaresinde gösterememeleridir. Bunun tek sebebi, Odanın reel bir ihtiyacı karşılamak üzere kurulmuş olması ve bir kısım özel sermayeciye çıkar sağlayan yer olmasıdır.

Bundan bir asra yakın bir süre önce kurulan Odaya giriş ve Odaya çıkış serbest idi. Oda idareci-leri, durmadan. Hükümetten, Odaya kayıt olma mecburiyetinin konmasını istemişler ve Cumhuriyet devrinde bu arzularına nail olmuşlardır. Odanın varidat ve üyeleri de bundan sonra artmıştır.

Ancak, kapalı rejimde, Odaya kayıt mecburiyeti normal görülebilir. Bugün için aynı şey söylenebilir mi?

Surasını açıkça belirtmek yerinde olur: Tüccarı Odaya kaydolunmaya zorlamak Anayasamızın lafzına değilse bile ruhuna aykırı olmak içindir. Nasıl ki işçileri bir meslek teşekkülüne girmeye zorlama Anayasaya aykırı ise, tacirin de Odaya kayıt mecburi olmamalıdır. Esasen Oda bir avuç büyük kapitalistin çıkarı için çalışmakta ve orta halli

tüccar Oda işlerine karşı hiçbir ilgi duymamaktadır. İşte örnekler:

1) İhtilâlden sonra Oda idareci-leri, Odayı mensuplarına daha yararlı hâle getirmek için islahat yapmayı düşünmüşler ve Odanın 35.000 üyesine mektuplar göndermişlerdir. Mektuplarda, tüccarın, Odanın islahı hususunda ne gibi tavsiyeleri olabileceği sorulmuştur. Gelen cevaplar 500 bile değildir.

2) Oda idareci-leri, şehrimiz radyosunda, tüccarın da bir saat ayrılmasını istemiş ve bu isteğini kabul ettirmişler. Ondan sonra yine 35.000 tüccara, bu saat'te neler konuşulmasını istedikleri sorulmuştur. Tacirlerin halka sempatik gelen açık işleri ve ihtiyaçları olmadıkları için soru cevapsız kalmış gibidir.

3) Şehrimizin kalbur üstü tüccar ve sanayicilerinden 40 kadarına saat'te konuşma yapmalarını rica edildi bulunulmuştur. 3-4 kişi hariç öbürleri, gelip kendi saatlerinde konuşmak şöyle dursun cevap vermek zorunu bile hissetmemişlerdir. Onlar «tanışma» ya ayrıacak vakitlerini maddi ve fiili menfaate ayırmışlardır.

4) Odanın en başta gelmesi gereken görevi üyelerinin tam bir adres kitabını hazırlamaktır. Ve şehrimiz Odasının hâlen böyle bir kitabı yoktur. Bu yüzden, Oda memurları bile, Oda üyeleriyle temas için telefon rehberinden faydalanmaktadır.

Misalleri artırmakta faide görmüyoruz. Verdiğimiz şu bir kaç misal dahi tüccarın, yani özel sektörün, kendi en büyük mesleki teşekkülüne karşı olan tutumunu ayan beyan göstermeye yeter.

O halde sorumuzu sorabiliriz: Oda kimi temsil etmektedir?

Tüccar kendi mesleki teşekkülünü halka yararlı, dedikodudan uzak hâle getirebilme kabiliyetini gösterememiştir ve gösterememektedir.

Ve biz bu bencil bir avuç milyarderin menfaatine çalışırken sermayemizin özel sektörden memleketi kalındırmasını bekliyoruz. Veyl bizlere...

G. SARIÇİÇEK

Döviz kaçakçılığı serbestçe yapılacak

Kabul edilen yeni Dış Ticaret Rejiminin döviz kaçakçılığına tevessül etmek isteyen tüccarlara büyük imkânlar sağladığını, geçen sayımızda belirtmiştik. Hafta içinde iş muhitlerinden ge-

ten haberler, bu işlere yatkın olan çevrelerin hazırlıklara giriştiklerini göstermektedir. Dış satışlarda, fiyatları hiç bir kontrole tabi tutulmayan ihrac mallarımızın bir kısmı, bu konuda büyük bir rol oynayacaktır. Bu kaçakçılığın nasıl yapıldığını kısaca anlatalım.

Tütün, fındık, pamuk gibi maddelerin dışında olan malları, Tüccar dilediği fiyata ihrac etmek özgürlüğüne sahiptir. Hiç bir merci, «Çok ucuza satıyorsun» diye ona müdahale edemez. İhracatçı dilerse, Dünyâ piyasalarında kilosu 57 sent eden Keçi Derisini, 52 sentten ihrac edebilir. Böylece ihrac ettiği beher ton başına Yurd dışına 50 dolar kaçırır olur. Her ay 20 ton ihrac ettiği takdirde, ayda 1000 dolar döviz kaçırır olur. Birkaç hafta evvel 18/20 mm. assorti bağırsağın fiyatı 2.20 dolar civarında iken 1.80 ilâ 1.90 dolar arasında ihrac edileceğine dair haberler gelmektedir. Genel olarak bağırsak maddesi eskisi ne nazaran yüzde 10/15 eksisine ihrac edilecektir.

Birkaç ay sonra, ilgili merciler Gümrük kayıtlarını tetkik ettiklerinde, yeni rejimden evvel tatbik edilen ihrac fiyatlarıyla rejim kabul edildikten sonra bu fiyatlar arasında büyük değişikliklere tanık olacaklardır. İzmirde yayınlanan «Ticaret» gazetesini, bu hususları doğrulayan haberler vermektedir. Meselâ Yurd dışında 1225 - 1330 kurşa alıcı bulan iç çam fiyatının 450 kurşandan ihrac edildiği iddia ediyor. Başka bir söylenişe göre, iç piyasamızda 400-450 kurşandan muamele gören mazı, Amerika'ya 150 kurşa ihrac edilmiş tir ve aynı parti orada 650 kurşa satılmıştır. Kilo başına 55 lira döviz, Lübnana getirilerek, paralarıımızın bu memlekette kaçırılması sağlanmıştır.

Son basın toplantısında «İktisaden geri kalmış bir ülkeyiz (bırakınız geçsin, bırakınız yapsın) diyecek durumda değiliz» diyen Ticaret Bakanı Ahmet Ögüz, bu kaçakçılığı önlemek için acaba tedbir almakta devam mı edecek?

M. GABBAY

Dış borçlarla kalkınma hülyası

Başbakan Yardımcısı Feyziöğlu Konsorsiyum'un bu yıl Türkiye'ye 250 milyon dolar vereceğini bildirdi. Ve 1970 yılına kadar çok ağır bir dış borç yükü müz vardır» diyerek güçlüğünü belirtti. Fakat bilinmesi gerekliydi ki taşınabilirlik ile değirmen dönmez. Bizim gibi memleketler büyük çoğunluğu kendi iç gücüne dayanan kalkınma planları yapmakla amaçlarına vararlar. Borçlandırma ile kalkınmak hayal olur. 1960 Dünya Bankası raporunda açıklandığı gibi Türkiye'ye 1970'e kadar hiç borç alınmadığı takdirde ekonomisini de rasyonel

Feyziöğlu

— Hayal peşinde —

İçtiirmek şartı ile kalkınma hızını yüzde 4 ü bulacaktı. Şimdi yeniden 250 milyon dış borç aldığımızı veya alacağımızı göre kalkınma, başka sebepler bir yana bırakılsa bile, borca gidilme yüzünden mümkün olmayacaktır.

Planlama Dairesinin 15 uzmanından 12 sinin (son olarak da Aslan Başer'in) çekilmesi de bu kalkınma umuduna uzmanların katılmadığını göstermesi bakımından dikkate değer.

OYUNLAR

Vatandaş Oyunu Eskişehir'de

Eskişehir Erkek Sanat Enstitüsü öğrencileri yıl sonu dolaşımı ile «Vatandaş Oyunu» adlı piyesi sahneye koymaya karar verdiler. Geceyi görün ki, bu karar Eskişehirin her çeyden pirlenen Emniyet Müdürünün müdesini bulandırdı. Bu oyunun temsilini önlemek için Fakat Enstitü Kültür Kurulu'nun koruyucularının Nâsir Zeytinioğlu ve Bekir'ta olduklarını duydu. Ama yine de pirlendiğinden başka «Oyun»lara baş vurdu.

Genç Oyuncuların Emniyet Müdürü bile satışlarında tartıştılar. Bu yüzden birinci temsile 20, ikinci temsile 50 kişi katılabildi ve her vatandaş sivil ya da resmi polis memurlarından en az birinin emniyet ve himâyesinde (1) «Vatandaş Oyunu»nu seyretti. Piyeste polis ve vatandaş oynadığı oyun sanat açısında verilmekte idi. Sömürücü dülcenin kıraldan fazla kıralcı koruyucusu rolüne çıkan Eskişehir Emniyet Müdürüne rağmen piyeste çok başarılı oldu. Bekir'in Anıyaşın aykırı durumuna ayak uyduran Eskişehir Emniyet Müdürü başkanlığında gayretleçliktir ne zaman uslanacak?

Varlıklı çocuklar için

CHP'li Ahmet Nacl Arı, AP'li Veysi ve YTP'li Mehmet Ali Demir Orta öğretimin paralı olması için Senato'ya ortak bir tasarı verdiler. Demek ki, varlıklı sınıflar çocuklarının okumasına engel olmayacak, fakat halk çocuklarının okumasını kısıtlayacak bir önergede üç partinin birleşmesi, bu partilerin mutlu azınlıklar yararma işleyen mekanizmalar olduğu kanısını daha da kuvvetlendirmektedir. Öğrencileri para güçlerine göre değerlendirmek ve eleme demokratik bir yol değildir. Anayasanın 50. maddesi «halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin başta gelen görevidir» demektedir. Bu tasarı, varlıklı sınıfları temsil eden üç partinin devleti Anayasaya aykırı bir yola itme amacı gütmekte dir.

NE DEDİLER, NE DİYORUZ?

ANAYASAYA AYKIRI YENİ DAVRANIŞLAR

Anayasaya aykırı eski kanunların kaldırılması veya değiştirilmesi konusunda hükümetin hiç bir teşebbüste bulunmadığını dan şikâyet edilip dururken, son aylarda tam tersine, Anayasaya aykırı yeni yeni kanun tasarıları hazırlanmaya başlandı. Siyasal partiler kanun tasarısı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tasarısının bu nitelikte olduğu bu derginin sütunlarında daha önce belirtilmişti. Şimdi de Anayasaya aykırı münasebetler konusunda koyduğu açık ve seçik hükümlere aykırı düştüğü anlaşılan çok önemli bir tasarı basına hiç aksetmeden, halkoyuna duyurulmadan kanunlaştırılmış bulunuyor. Prof. Lütfi Duran «Dış Münasebetler, Anayasa Dışı» adlı yazısında bu önemli konuyu tartışıyor.

Bilindiği gibi, 1961 Anayasası, milletlerarası andlaşmaların yasa ma organının istiraki olmadan yürürlüğe konulmaması prensibini vâz etmiş ve bunları onaylamak ve yayınlamak yetkisini Devlet Başkanına tanımıştır. Ancak Anayasa bu temel kaideye iki istisna tanımıştır. (Niçin tanımıştır? Bu da hükümetimizin arasında tartışılması gereken önemli bir meseledir bizce).

Birincisi, süresi bir yılı geçmiyen iktisadî, ticarî veya teknik nitelikte andlaşmalar ikincisi, daha önce yapılmış bir andlaşmanın uygulanması ile ilgili andlaşmalar ile bir kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan andlaşmalar Meclisten geçirilmeden Bakanlar kurulunca yürürlüğe konulabilir. Bununla beraber Anayasa, hükümetin doğrudan doğruya yürürlüğe koyacağı bu andlaşmalar için de belirli kısıtlar koymuştur. Bunlar devlet maliyesi ne yüklenmeyecek, kişi hallerine ve Türklerin yabancı memleketlerdeki mülkiyet haklarına dokunmayacak, süresi bir yılı geçmeyecek, Türk kanunlarına aykırı olmayacak, ve bir kanuna dayanılarak yapılmış sa sadece o kanunun sınırları için de kalacaktır. Aksi halde bu çeşit andlaşmalar da Büyük Millet Meclisinden geçirilmek zorundadır.

Prof. Duran'a göre bu yeni kanun, Anayasaya aykırı andlaşmalar için belirli şartlar altında kabul ettiği bu acele usulü, her türlü milletlerarası münasebetlere tesmil et-

miştir. ve «Parlamentonun ve Cumhurbaşkanının yetkilerini, Anayasaya aykırı olarak, Bakanlar Kuruluna vermiştir». Prof. Duran bu 244 sayılı yeni kanunun ya Büyük Millet Meclisi tarafından ele alınarak değiştirilmesi, veya yetkililerce Anayasa Mahkemesine götürülerek iptâl edilmesini istiyor. Bizce de bunun yapılması zorunludur. Dış siyasette hükümeti Büyük Millet Meclisi'nin denetiminden uzak tutan böyle bir kanunun sakıncaları küçümsenecek gibi değildir.

BORÇ MU, TEFECİLİK Mİ?

Siyavuşgil günlük dan birinde dış borçlar meselesini ele alıyor. Bu konuda kimsenin meseleyi tam açıklamadığından şikâyet ediyor. İnandırıcı izahlar vermek yerine, seçim nutukları gibi yuvarlak laflar edildiğini söylüyor. Şüphesiz haklı. Ama yalnız dış borçlar konusunda mı? Mesela, şu son derece önemli Ortak Pazara girmemiz meselesinde de durumu tam olarak, bütün ayrıntıları ve şartları ile biliyor muyuz? Açık rejimin lâfi edilip, işler yine üstü kapalı yürütülüyor.

Neyse, gelelim dış borçlar konusuna. Anlaşıyor ki, diyor Siyavuşgil, Konsorsiyum üyeleri bir takım şartlar ileri sürüyorlar. Kimi yüksek faiz, kimi borcunu çabuk geri almak, kimi verdiği borçla kendi mallarını satmak, hatta kimi de bu malları kendi gemileriyle Türkiye'ye taşımak istiyor. «Yani, hem faizden kâr, hem mal satmaktan kâr, hem de nakliye ücreti almak -tan kâr. Bununadı da hürriyet için de kalkınmaya ahtetmiş Türkiye'ye yardım! Ama bir koyunda üç post çıkarmaya tefecilik derler ki, ideal birliği ile, samimi dostlukla pek bağdaşamaz.»

Siyavuşgil devam ediyor: «Hele bu tip yardımlar temin etmeyi emsalsiz bir başarı gibi göstermeye çalışanlara da ben tuhaf bakarım.»

Dış borçlarla ilgili daha başka hususlar da bu çeşit yardımların emsalsiz bir başarı olduğundan şüpheye düşürüyor insanı. Bir kez, onsuz asla kalkınmayacağımız iddia edilen ve üzerinde bunca gürültü koparılan bu yardım, kasamıza giren net para olarak pek o kadar büyük bir şey değil. Plânlama Müşteri Müezzinoğlu açıklamıştı, bu

yıl borç taksitli ve faiz olarak 180 milyon dolar ödüyor, Konsorsiyum dan ise 250 milyon dolar istiyormuşuz. Aradaki net fark sadece 70 milyon dolar. Onu da elde edebilmek için 1963 yılının yarısı gelip geçtiği halde hâlâ didinip duruyoruz.

İkincisi, borçların hangi usule göre verileceği meselesi vardı. Biz borcu Plân'ın tümü göz önünde tutularak verilmesini istiyorduk, Batılılar ise proje esasına göre vermekten yana idiler. Yani biz aldığımız borcu kendi ihtiyaçlarımıza göre en uygun gelen şekilde kullanmak istiyorduk (doğrusu da bu tabii), Batılılar ise verdikleri borcun kendi çıkarlarına gelen işlerde kullanılmasını sağlamak istiyorlardı. Sonra bu iş ne oldu, nasıl haledildi? İzleyemedik, bilemedik. Oysa çok önemli idi.

DIŞ GEZİLER ÖDENEĞİ TÜKENMİŞ

Fazlı sütununda çıkan iki haber üzerinde durulmaya değer doğrusu. B.M.M. 4'inin dış geziler ödeneği tükenmiş: Avrupa Konseyi'ne giden heyet yol paralarını kendi ceplerinden ödemek zorunda kalmışlar. Aferin, millî varıza uğruna maddî fedakârlık ediliyor, demekte acele etmeyin. Yeni mali yılda harcadıklarını geri alacaklarını. Yılın daha ortasında iken bu ödenek de ne çabuk tükenmiş, mi diyorsunuz İkinci haber bunun nedenini de biraz açıklıyor.

Bizden büyükçe bir heyet Sovyetlere gidip uzunca bir süre gezip tozdu ya, bu gezinin masraflarını daveti yapan taraf ödemiş halde bu heyet üyelerine yol ödeneği ödenmiş. Hem böyle bir hal ilk defa da olmuyormuş. Yine bir memlekete davetli olarak giden bir hariciyeciyede yol ödeneği verilmiş. Ama bu gezi paralarının ödenmesi kanunîmiş, yolsuzluk yok. Ne var ki, Fazlı yazarının belirttiği gibi, bu kanunu yapanlar da o kanuna göre parayı alanlardır. Bu gibi davet hallerinde ayrıca gezi ödeneği ödenmemesi yolunda o kanunu değiştirmezler mi?

Sosyal devlet, sosyal adalet devresine girdiğimizi iddia ettiğimiz bu zamanda bu gibi haller, millet vekilleri maaşlarına samlar, halkın gözünden kaçmıyor, o halk ki üzerine, kalkınma gerekçesiyle, yeni vergiler yüklenmiş bulunuyor.

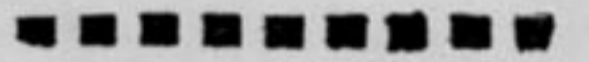
İŞÇİ İHRACI BİR HAL ÇARESİ Mİ?

İşsizlik konusunu ele alan Prof. Orhan Tuna bunun git tikçe önemli bir mesele haline geldiğine işaret ediyor, çözüm yolu olarak Avrupa'ya daha çok sayıda işçi gönderilmesini savunuyor. Her yıl hayatlarını kazanmak için ilk defa iş aramaya başlayan gençlerin sayısı 250 binmiş ve çalışmak için Avrupa'ya gitmek üzere sıra bekleyenlerin sayısı 200 bine yaklaşmış. İşsizlik sigortası yolu ile ve Plânlı Kalkınma'nın gerçekleşmesi ile işsizliğe çare bulmaya imkân yokmuş, çünkü «plânlı bir sayılaşmaya başlangıç teşkil eden 1933 - 1934'den bu yana, yani otuz yıllık bir devre içinde, amme ve hususî sektörde çalışan sigortalı işçilerin ve müstahdemlerin ulaştığı sayı» meselenin bu yoldan hallini şüpheli göstermekteymiş.

Bir kez, 1933'den bu yana plânlı bir kalkınma uygulanmış değil -dir. 1933'de yapılan bir kalkınma plânı değil, sadece sınırlı sayıda sanayi tesislerinin kuruluşunun bir sayılaşmaya iddi. Sonra o teşebbüsten de vaz geçildi; artık hep bilindiği üzere, devletçilik politikasından tavizler verildi ve devletçiliğimiz özel sektör yararına işler hale geldi. Bunun için son otuz yıllık devreye bakıp da plânlı kalkınma ve sanayileşme ile işsizlik meselesine çare bulunamaz demek abes olur.

Bütün ekonomiyi içine alan ve toprak reformu, tarımsal kalkınma hamlesi işsizlik meselesini çözer; hem de meselenin biricik makûl ve verimli çözüm yoludur. Bu memleket 28 milyonu değil, ondan çok daha kalabalık bir nüfusu besleyebilecek kaynaklara ve imkânlarla sahiptir. Mesele bu kaynakları bu iş gücü ile işleyebilme kabiliyetini gösterebilmemizdir. İnsanlarımızı, «Pasif» hanesine yazılacak bir yük gibi değil, «aktif» hanesine yazılacak yaratıcı iş gücü olarak görmeliyiz.

B.M.

Türk Emekçileri

Ulusal Burjuva

ile birleşebilir mi?

Aziz Nesin'in

bu yazısını

gelecek sayıda

bulacaksınız

YENİ 4 ESERİYLE

BURHAN ARPAD

GÜNÜ GÜNÜNE

Son yılların Türkiye ve dünya olayları

İLK GECE

İstanbul ve Ankara sahneleri 1956 - 1962 oyunları üzerine tenkit yazıları

GEZİ GÜNLÜĞÜ

Güneyden kuzeye Avrupa üzerine yol yazıları

AVUSTURYA GÜNLÜĞÜ

İnsanları, günlük yaşamı, müziği, sevimliliği ve sorunlarıyla küçük bir ülke üzerine yol yazıları

Yedi Tepe Yayınları
P.K. 77 İstanbul

"MUTLU İŞÇİ EFSANESİ,"

Behice BORAN

Geçenlerde elime Amerikada yayınlanmış bir kitap geçti. Sosyoloji derslerinde yardımcı kitap olarak kullanılan cinsten. Sosyolojiyi ilgilendiren konularda tanınmış bir yazarın yayınlardan alınmış parçaları sistemli bir şekilde verilmiş. Kısacası, sol propaganda ile ilgili olmıyan bir ders kitabı. Baskısı 1961. İçinde «Mutlu İşçi Efsanesi» adlı bir yazı var (1) Batı'nın en zengin memleketi olan Amerika'da, Amerikanın en zengin, gelişmiş sanayi kollarından biri olan otomobil sanayiinde işçilerin durumunu anlatıyor.

Bu yazıyı okuyunca aklıma hemen, bizde, işçi haklarından yana görünen bazı aydınlarımızın ve egemen çevrelerimizin işçi meseleleri konusundaki tutumları, ileri sürdükleri iddialar geldi. İşçi sınıfının artık daha fazla baskı altında tutulamıyacağı, işçi haklarının hiç değilse bir derece tanınması gerektiği zorunlu anlaşıncaya işçilerin önüne Batı sendikacılığı, özellikle Amerikan sendikacılığı örnek olarak sürülmeye başladı. İşçileri mizin ve onunla birlikte diğer bütün emekçi kütellerin siyasal bakımdan suurlanıp teşkilatlanmasını, emekçilerin hak ve menfaatlerini gerçekten savunan bir partinin iktidara seçilmesini önlemek için, sendikacılık hareketi ile toplu sözleşme ve işçilerin mevcut partileri kendi açılarından değerlendirerek destekle yip desteklememeleri biricik çıkar yol olarak gösterildi ve gösteriliyor. Batı'da artık sağ - sol, liberal - sosyalist ayrımı anlamını kaybetti, sınıf mücadelesi ortadan silindi, sınıflar arasında keskin farklar yok oldu; Batı'da işçi artık refaha ermiş, halinden memnun, mutlu bir ömür sürüyor, deniliyor. Bu görüşü işçi meselelerinin resmî sorumlusu Çalışma Bakanı Bülent Ecevit de paylaşıyor. «İşveren» dergisinin birinci sayısında çıkan yazısında uzun anlatmıştı bunları.

Bakımdan, yukarıda sözünü ettiğim yazıyı kısaca özetlemenin bizim için de faydalı ve ilginç olacağını düşündüm.

«Umumiyetle orta sınıf adamı, özellikle de orta sınıf aydını, işçiyi sanki bulutlar arasından bakıyormuş gibi, belirsiz bir şekilde görüyor» diyor yazar. «Orta sınıf aydını işçi konusunu ele aldığı zaman'da farkına varmadan kabul ettiği iki görüşten hareket ediyor: 1) Posta güvercini gibi, işçi denilen insan tipi de artık ortadan kalkmaktadır veya, 2) Şayet hâlâ ortalarda görünüyorsa, bizlerden hemen hiç farkı yoktur; o da orta sınıf benzerleri gibi semiz, halinden memnun, biraz kendisini beğenmiş ve biraz tedirgindir. Kısacası, işçi sınıfı orta sınıf gibi kazanıyor, seçimlerde oy'unu orta sınıf gibi kullanıyor, orta sınıf gibi giyiniyor, orta sınıf gibi hayal kuruyorsa, artık işçi, işçi olarak mevcut değildir.» «Ama, diyor yazar, bir şey var ki onu işçi orta sınıf insanı gibi yapmıyor: İşçi, işçi gibi çalışıyor.»

Sonra yazar işçinin çalışma şartlarını sıralıyor. Kendisi yazar olduğu halde çeşitli zamanlarda sanayi işçisi olarak çalışmış. Son 1956'da çalıştığı sırada otomobil fabrikalarındaki durumu kendi gözlemlerine dayanarak özetliyor. Hatırlatmak lâzım ki, Amerikanın otomobil sanayii işçileri en refaha erişmiş işçiler arasındadır ve çeşitli işkolları arasında ücretler ve iş şartları bakımından büyük farklar vardır. İşte yazarın gözlemleri:

Ortalama olarak bir otomobil işçisinin saatlik ücreti iki doların biraz üstündedir. Otomobil Sanayi Sendikası'nın yirmi yıllık çetin mücadelesinden sonra işçinin aldığı bu para yine de «Geçindirecek kimsesi olmayan, tecrübesiz, yarı okumuş kolej mezunlarına işe ilk başlarken verilen maaştan daha düşüktür.» Vergi, sosyal sigorta ve daha başka kesintilerden sonra otomobil işçisinin eline geçen haftalık ücret tutarı yetmiş doların biraz üstündedir. Bu ise orta sınıf kazançları ile mukayese bile edilemez.

Türk parasına çevrilince yüksek bir gelir görünen bu haftalık ücret için yazar, (Gelirlerin gerçek değeri o toplumdaki hayat şartlarına göre ölçülür elbet) «1950 ortalarında bir ailenin böyle bir gelirle nasıl geçinebileceğini sormak daha isabetli olur» diyor. İşçi ailelerinin nasıl geçindiklerini de şöyle anlatıyor:

Bir kere fazla mesai yapmak fırsatı çıktı mı işçi bunu kaçırıyor. Hiç bir otomobil şirketi yılda elli hafta devamlı iş garantisi edecek durumda olmadığından, istihsalin canlı olduğu mevsimlerde işçiler birbirini ardına haftalarca günde dokuz, on, on bir, hatta çoğu zaman on iki saat çalışırlar. Bununla da kalmaz, geçindirecek aileleri varsa boş zamanlarında bir başka iş de yaparlar. Tamir işleri, satıcılık, şoförlük, inşaat işçiliği bu «boş zaman» işleri arasındadır.

Bu da yetmez, taksitle aldığı eşyanın borcunu ödemek için ailenin diğer fertleri de çalışır. «Bugünkü tipik işçi ailesini erkeğin kazancı geçindirmeyen, ailenin bir kaç nesilden ayrı ayrı fertleri gelirlerini bir araya koyarak ihtiyaçları olan — veya testir altında bırakılarak ihtiyaçları olduğuna inandırılmış buldukları — şeyleri satın alırlar.»

İşçinin ve ailesinin böyle bir geçim için seferber olmaları onları hem vücutca, hem de ruhen yıpratır. Yazara göre bu mesele, üzerinde araştırmalar yapılmaya değer bir konudur.

Zaten başka bir müşahedesi de işçinin nasıl yıprandığını gösteriyor. «Tezgâh başı genç nesil ister», diyor; otuzbeşi geçtiniz iş bulmakta güçlük çekersiniz. (Zaten otomobil sanayiinde yaş haddinin kırk olduğu en azından yirmibeş senedir biliniyor).

Ama otomobil işçisi orta sınıf hayat standardına erişmek, otomobil, çamaşır makinesi, televizyon ve benzerlerini alabilmek için böyle didiniyor, diye itiraz olunabilir. Olsun. Bunları, ve hatta düpedüz lüks eşyasını, zaruri ihtiyaçlar gibi gösterip satın aldırarak için her türlü reklâm ve propaganda tekniğini kullanan kimlerdir? Bundan kimlerin çıkarı vardır? Sonra, bu yeni ihtiyaçları karşılamak çabası Amerikan işçi ailesine neye mal olmaktadır? Orta sınıf aydınının bunları düşünmesi gerekir.

Ve nihayet, işçi için işçi olmaktan kurtulmak, müstakil iş sahibi olmak imkânları kalmamıştır. İşçilikten idari kadrolara atılması da imkânsız. Bu yoldaki ümitler genişliyeceğine daha da daralmış ve ardında bir tevekkül tortusu bırakmıştır. İşçinin ümitleri şimdi ücretlerin yükselmesi, iş şartlarının düzelmesi, işin devamının garantisini gibi tedbirler üzerinde toplanmakta, çok genç işçiler bile, bütün iyimserliklerine rağmen, sosyal merdiveni süratle tırmanmak, üst sınıflara geçmek ümidi beslememektedir. Amerikada, otomobil sanayii gibi en refahlı bir sanayi kolunda hâlâ iş şartlarının düzelmesinden söz etmeyi okurlarım hayretle karşılayabilirler, ama bizim yazar şöyle diyor: «İşçiler on iki dakikahkin dinlenme zamanında oturacak bir yer bulamadıkları iş yerlerinin de çalışmaktan bıkmışlardır. Bir gün gelecek — ümid ederiz — 1950 yıllarında, imâlât parçalarının hareketi ve depolanması için mükemmel tesisleri olan, ama dinlenen işçinin yangın musluğu, ambalaj sandığı veya kirlî ve yağlı aptessane merdiveninden başka oturacak bir yer bulamadığı yeni fabrikalar yapılmış olduğuna şaşacağız.»

Kurtulmak ümidini kaybettiği işini ise işçi sevmemektedir. «İşçinin işine karşı tavrı, nefret, utanç ve tevekkül karışımı bir histir». Bu, sosyologların sandığı gibi, işçilik hor görüldüğünden, işçinin sosyal mevki (statü) arzusunun dolaylı değildir. «Bir insanı, aklını kullandırmayan, sonsuz, sersemletici, terletici, pis, gürültülü, bütün gücünü tüketen, yarını şüpheli ve hemen hiç bir ilerleme ümidi olmayan bir işten nefret ettiren şey sadece sosyal statü hırsı değildir». «Fabrika işi insanı alçaltıcı bir iştir, hakikat düpedüz budur. Hayatının bir mânâsı olmasını isteyen her insan için alçaltıcıdır ve bu hakikati artık böylece görmek zamanı gelmiştir.»

Bu son nokta, kapitalist istihsalin işçinin şahsiyeti üzerindeki tesiri, istismar meselesinin bir başka cephesidir ki, bu konu üzerinde henüz bizim memleketimizde hiç durulmuyor; çünkü sadece geçinebilmek ve en basit işçi haklarının elde edilebilmesi o kadar ağır basıyor ki bu meselelere sıra gelmiyor. Ama işçilerin gerçekten mutlu bir hayata kavuşabilmeleri için kişiliklerini bütünlüğünde geliştirebilme imkânlarını bulmaları, toplumda yükselme, ilerleme yollarının onlara açık olması şarttır.

Kaldı ki yukarıda anlatılan durum en gelişmiş bir Batı memleketinin en zengin bir sanayi kolundaki durumdur. Oysa işçi sınıfı için de ücretler ve hayat standardı bakımından büyük farklar vardır. İmtiyazlı durumda olan otomobil sanayiinde işçisi böyle olursa diğerlerini varın siz kıyas edin. İkincisi, Batı'da işçi sınıfının durumu nun yükseldiği ileri sürülürken, yalnız devamlı iş bulmak talihine kavuşmuş işçilerin durumuna değil, iş arayıp da bulamayanların, veya artık iskartaya çıkarılmış ihtiyar ve hasta işçilerin, toplumda bir yer edinemeyip de bir tortu gibi toplum yapısının dibine ve dışına çöken nüfusun, hasılı toplumun iş gücü yedeğini teşkil eden bütün alt tabakaların durumuna bakmak gerekir. O zaman emekçi kütellerin hayat tablosu daha da kararır, sö nüklesir. Bir üçüncü nokta, Batı'da emekçi kütellerin hayat seviyesinde 19. yüzyıla kıyasla kaydedilen yükselme bizim gibi az gelişmiş memleketler emekçilerinin yoksulluğu pahasına elde edilmiştir. Batı'daki durumu sadece o memleketlerin kendi iş şartlarına göre değil, dış memleketlerle, dünyanın geri kalmış ülkeleriyle olan münasebetleri çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Batı'dan kovulan yoksulluk gelip az gelişmiş memleketlerde çöreklenmiştir.

Bir nokta daha var. Batı'daki gibi bir sendikacılık hareketi öradaki gibi bir toplum düzeni içinde, ona bağlı ve onun bir parçası olarak gelişmiş ve bugünkü duruma varmıştır. Şartları, düzeni büsbütün başka olan bir toplumda, meselâ bizde, sendikacılığın aynı şekilde gelişip aynı sonuçlara varacağını sanmak bir hayal olur. Rizdeki gelişmelerin farklı bir yönde olacağı şimdiden beliriyor.

1. Swados, Henry. «The Myth of the Happy Worker», Society Today and Tomorrow, Readings in Social Science, 1961.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE ASKERİ DARBELER VE DEMOKRASİ

**Fethi
NACİ**

Az gelişmiş ülkelerin ortak meseleleri var. Sağa, tarım ve sanayi üretimlerini artırmak geliyor. Üretimi yükseltmek, böylece milli geliri arttırmak ve artan milli gelirin yurddaşlar arasında hakça dağılımını sağlamak... Mesele, bu. Toprak reformu bunun için gerekli, sanayileşme bunun için gerekli, eğitim reformu bunun için gerekli, vergi reformu bunun için gerekli... Bunların hep birlikte gerçekleşmesi, bütün az gelişmiş ülkeler insanlarının, yani yeryüzünde yaşayan insanların üçte birinin en büyük özlemi; yarın kaygısında işsizlik korkusundan kurtulmuş insanların yaşayacağı uygar, ileri, mutlu toplumun vazgeçilmez şartı.

Türkiye, yeryüzündeki bu üçte birin dışında değil. Milli gelirimiz belli. Bunun kaçta kaçının kimlerin cebine gittiği belli. İlk öğretim çağındakilerin, orta öğretimin çağındakilerin, yüksek öğretim çağındakilerin kaçta kaçının bu öğretimlerden yararlandığı belli. Gelir vergisinin yüzde kaçını memurlarla işçilerin, yüzde kaçını tüccarlarla sanayicilerin ödediği belli. Toprağın yüzde kaçını kimlerin, yüzde kaçını da kimlerin işlediği belli... Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın ortaya koyduğu rakamlar, daha önceleri sezgiyle, günlük gözlemlerle varılan yargıların hiç de yanlış olmadığını açıkça göstermiştir.

Bu belliler içinde bunalmış kalmış büyük çoğunluk fertlerine çare bekliyor. İş bekliyor, toprak bekliyor, okul bekliyor, mesken bekliyor, vergi adaleti bekli-

yor... Kim gerçekleştirecek bunları?

Toplumların yaşamlarına iktidardaki siyasi partiler biçim verirler. Bu meseleleri çözmek, her geyden önce, bir siyasi iktidar meselesidir. Partilerin belirli sosyal kuvvetleri temsil ettikleri, memleket politikasını bu sosyal kuvvetlerin çıkarlarına göre yönettikleri, siyasi partiler hakkında az çok bilgisi olan herkesin bildiği bir şeydir. Türkiye gerçeklerine bu açıdan bakınca sermaye sever, büyük toprak sahibi sever bir politikanın ülkemizin yönetimine hakim olduğu kolaylıkla görülür.

Bu politika, Türkiye'nin temel meselesini, yani üretimi arttırmak milli geliri yükseltmek ve adil gelir dağılımını sağlamak meselesini, çözmek konusunda halkımızın güvenini yitirmiş durumdadır. Günün sorusu şudur: Bu temel meseleyi çözmek için ne yapmalı ve nasıl yapmalı?

Kurtuluş yolunun sosyal yapı reformlarından geçtiği aşağı yukarı bütün toplumcu aydınların üzerinde birleşikleri ortak gerçektir. Ama sosyal yapı reformlarını gerçekleştirmek konusunda yollar ayrılıyor. Bir yanda, halkımızın siyasi şuur seviyesini ileri sürerek, seçimsiz, partisiz, yukardan aşağı, bir kalkınmayolu arayanlar; öbür yanda Anayasalı, genel seçimli, çok partili bir düzen içinde bu reformları gerçekleştirmek isteyenler. Bu, yani z Türkiye'de böyle değil; aşağı yukarı bütün az gelişmiş ülkelerin belli başlı meselesi, bu.

Yeni sömürgecilik

Son yıllarda az gelişmiş ülkelerde askerî idareter, otoriter rejimler gitgide yayılmakta. Güney Amerika'da, 1930 dan bu yana, 40 tan fazla askerî darbe başarı ile sonuçlandı. Bu durum, Yakın ve Orta Doğu'da da sık sık görülür oldu. 1952 deki Mısır ihtilalinden sonra Sudan, Irak, Pakistan. Geçenlerde de bir Afrika cumhuriyeti, Togo.

Bunun sebepleri üzerinde düşünmemiz şarttır.

Diktatörlükler, genellikle, antifeodal ve antikolonyal devrimler sırasında kuruluyor. Sömürgecilik de, toprak ağalığı gibi, yıkılıp gitmeye mahkûmdur. Zaten sömürgecilik eski biçimine artık pek raslanmıyor; bir yandan çağımızın teknik zorunlukları, bir yandan sömürgeciliğe karşı yeryüzünde beslenen nefret, sömürgeciliğin biçim değiştirmesine yol açmıştır. Yeni sömürgecilik (Néocolonialisme), son yılların terimlerindenidir. Yeni sömürgeci genç bağımsız devletler üzerinde hâkimiyetlerini sürdürmek için kapitalist ülkelerin XX. yüzyıla münasip gördükleri sömürgecilik biçimidir: Az gelişmiş bir ülkenin bağımsızlığı ilân edilir; yerli polis ve ordu teşkilâtı kurulduktan sonra yabancı devletin polisi ve jandarması memleketi terkeder; yabancı devlet, memleketin doğrudan doğruya yönetimini bırakır, bunun yerini «Teknik yardım» teşkilâtları alır, bunlar yerli kadroları yetiştirirler; ama sanayici ve bankacı, tarım işletmeleri sahibi, ithalât ve ihracat uzmanları, bunlar, yerli yerinde kalır. Ve sömürge yağmacılığı, halk kitlelerinin

serisiyi sürüp gider.

Bu arada gerici ve feodal kuvvetlerde de değişmeler görülür. Kimi, yabancı uzmanların daha doğrusu bu uzmanların geldikleri ülkelerin öğütlerine uyarak parlamenter kurumları kabul ederler; böylece siyasi alanda daha liberal bir gidişi benimsemiş görünürler. Ekonomik yapı ve üretim münasebetleri aynı kalmak şartıyla bazı biçimsel hürriyetlere de rıza gösterirler.

Böylece sınıf münasebetleri geçmişte olduğu gibi devam eder. Ama bir yandan da bu yeni sömürge rejiminin yararlananlarla bu rejimin ezdiği kitleler arasındaki uçurum gitgide büyür, muhalefet gitgide artar. Eski düzenin savunucuları ile bu düzenin değişmesini isteyenler arasındaki çatışma iyice gün ışığına çıkar. Sömürgeciler, feodaller ve burjuvazinin komprador kesimi, imtiyazlarını korumak için, ellerinden geleni yaparlar.

Bu sınıfların ya da sosyal zümrelerin karşısında mevcut rejimin başlıca kurbanı olan emekçi yığınlar vardır. Kriz, siyasi ve sosyal bakımdan olgunlaşınca, tutucu kuvvetlerle ilerici kuvvetler arasında hesaplaşma başlar.

Sosyalist devrimler dışında, bu hesaplaşma, gitgide artan bir ölçüde, askerî darbeler şeklinde sonuçlanmaktadır. O zaman, gerici muzafer olmuşsa, iktidara emperyalizmin direkt uçakları gelir çoğu Güney Amerika memleketlerinde görülen durum budur. Yahut da, bazı yakın doğu ülkelerinde Mısır'da görüldüğü gibi, iktidara burjuvazinin milli burjuvazi kesimi gelir.

Halktan korkuyor

N için askerî darbeler de, halk hareketleri değil? Çünkü toprak ağaları ve burjuvazi halktan korkuyor. Toprak ağalığı, cehaletli sömürmek için; burjuvazi, kendi yararına kullanmak için, sık sık halka çağrılarda bulunurlar; ama bu burjuvazi feodal sistemin tasfiyesinde kitlelerin başlıca etken olmasına rıza göstermiyor, bunun köklü bir devrime yol açacağından korkuyor.

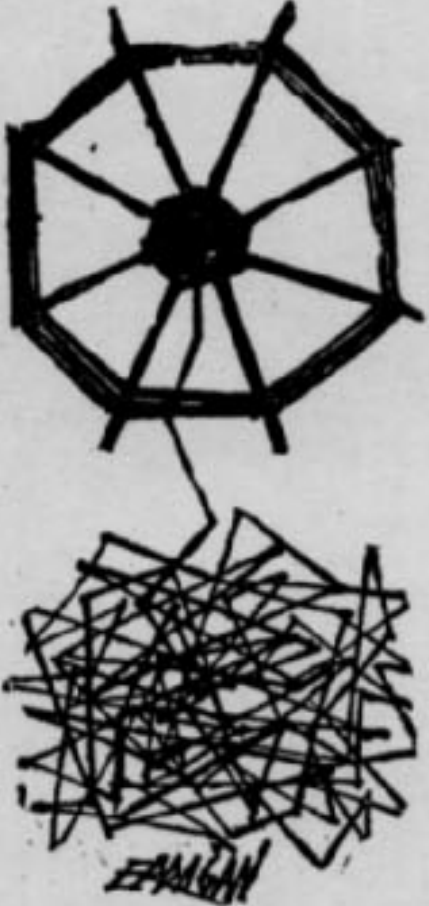
Sonra, az gelişmiş ülkelerde tutucu kuvvetlere karşı direnen kuvvetlerin ekonomik ve sosyal temeller bakımından darlığı ve özellikle bir kitle desteğinden yoksun oluşları onları bu metodlara itmektir. Bu ülkelerde burjuvazinin nisbeten uyanık, reformdan yana kesimleri ordu ve idâredir bunların da çoğu zaman orta sınıflardan gelme olduğu malûmdur. Ortaya çıkan diktatörlüklerin çoğunun «Üniformalı orta sınıf diktatörlüğü» olmasının sebebini burada aramak gerekir.

İktidara bu yoldan gelişen demokrasiyle bir ilişki yoktur ve demokrasinin geleceği bakımından da olumlu bir yanı olamaz. Ne var ki, halk kitlelerinin teşkilâtlanması gerçekleşmedikçe, halk kitlelerinin siyasi seviyesi ve suuru yükselmedikçe, halk kitleleri müstakil bir kuv-

vet olarak memleket meselelerinin çözümünde ağır yükünü duyurmadıkça askerî darbe haberleri devam edecektir.

Türkiye'nin öteki az gelişmiş ülkelerle ortak yanları olduğu gibi onlardan ayrıldığı yanları da vardır. Batılılaşmak için, yani uygar bir toplum olmak için 200 yıldır sürüp gelen çabalar, Türkiye'de halksız bir ilerici hareketin olamayacağını açıkça göstermiştir. Nasır'ın ideolojilerinin ortaya attıkları «Önce sosyal adalet, sonra siyasi demokrasi» ilkesinin ne kadar temelsiz olduğunu yaşadığımız deneyler göstermiştir.

Bir «Üniformalı orta sınıf» diktatörlüğünden başka çıkar yol göremiyenlerin en büyük hataları, aslında, «Sosyal reformlar mı? - Siyasi demokrasi mi?» şeklinde yanlış bir ayırmaya düşmüş olmalarıdır. Az gelişmiş ülkelerde demokrasiyi lüks bir ithal malı saymak, sosyal reformların gerçekleştirilmesiyle siyasi demokrasinin yerleştirilmesi arasında geçit vermeyen bir engel olduğu na inanmak, siyasi partileri lüzumsuz saymak, kısa vadedeli başarı yolları arayanlarımızın kendi tarihlerini de, özindikleri ülkelerin gerçek durumunu da bilmemelerinin sonucudur. (Devamı 8. de)

AZ GELİŞMİŞ
ÜLKELERDE

Baştarafı 7. de

Sosyal reformların, özellikle tarım alanındakilerin, geniş halk kitlelerini, onların sendikalarını, siyasi partilerini, teşkilatlarını işe karıştırmadan gerçekleştiremeyeceği, halkın gerçek özleyişlerine ve menfaatlerine cevap veremeyeceği son yılların deneyleriyle sabittir. Meselâ Irak'ta, 14 Temmuz 1958 devriminden sonra, köylülerin ve teşkilatlarının katılması sonucu, devrimin ilk yılında 6,5 milyon dönüm toprak dağıtılmıştı. Bundan sonraki yıllarda, yani Kasım'ın «Geçit dönemi» dediği ve demokrasinin bir yana itildiği yıllarda, dağıtılan toprakların yüzölçümü ancak 2,5 milyon dönüm bu luyordu. Nasır da, geçenlerde, Mısır'da toprak reformunun yavaşladığını kabul etmiştir.

«Üniformalı orta sınıf» rejimleri, memleketi yönetmek için diktatörce metodlara başvurmaktadır. Ordunun rolü genişlemekte; tarımda, sanayide ya da idârede ordu müdahalesi otoriter bir şekilde yapılmaktadır. Kitlelerin ve ilerici partilerin her türlü tepki ve eleştiri imkânları açıkça ya da dolaylı olarak ortadan kaldırılmıştır. Demokratik hürriyetler önce sınırlandırılmış, sonra büsbütün yok edilmiştir. Yurddaşlar kanunî şekilde toplanmak, gösteriler yapmak, siyasi partiler ya da kültürel veya sosyal dernekler kurmak imkânını kaybetmektedirler. Basın kontrol altına alınmakta ve bazan da, Mısır'da olduğu gibi, sözüm ona bir millileştirme bahanesiyle iktidarın tekeline alınmaktadır.

Ne var ki demokrasinin yokluğu yalnız az gelişmiş ülkelerin askeri idârelerine has bir olay değildir. Birçok Afrika ve Asya ülkesinin Anayasalarında hürriyetlerden

söz edilmekte, bazıları ekonomik ve sosyal haklardan bahsetmekte, ama hiçbirisi siyasî hürriyetlerin uygulanmasını garanti etmemekte, hiçbirisi sosyal ve ekonomik hakların yaşayan, somut haklar durumuna gelmesini düşünmemektedir. Türkiye'de de demokratik yolların dışında, acele başarı yolları arayınlar, mazeret olarak hep bunu ileri sürmek eğilimindedirler. Kemalizm adı altında demokrasi düşmanlığı yapılır ve halksız kalkınma yolları aranırken, hep bunlar ileri sürülmektedir. Onlar da, Mısır'ın yeni efendileri gibi, sadece yüksek dehalenin hazırladıkları projeleri övmek ve alkışlamak ödevini vermektedirler halk kitlelerine. Bu projeleri hazırlamak, bunlar hakkında fikirler ileri sürmek, yürütülmesini sağlamak... Bütün Nasır'ların gözünde kitle bu işler için yetersizdir!

Sosyal reformlar ve siyasî demokrasi birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü sosyal reformlar ancak bağımsız bir siyasî kuvvet haline gelmiş halk kitleleri tarafından gerçekleştirilebilir. Türkiye'de 200 yıldır batılaşmak için uğraşılıp didinilmiş, 1919'dan beri sosyalist partiler kurulmuş, nice yurtsever - siyasî düşünceleri ne olursa olsun - hür, bağımsız, uyar, mutlu bir Türkiye için savaşmıştır. Ve sonuç meydandadır! Türkiye'nin sözü bulunamadığı için, ve buna bağlı olarak halkın aktif katılımı sağlanamadığı için, bu katılımın şartları gerçekleştirilemediği için bütün çabalar başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Ne yapmalı ve nasıl yapmalı? Mesele burada.

Çözüm yolu

Gerçek bilgi, gerçeklerin araştırılmasına, çözümlenmesine sıkı sıkıya bağlı. Gerçeklerin araştırılması, çözümlenmesi ise, pek öyle kendiliğinden, yalnız bilim aşkı ile, yalnız araştırma sevgisiyle olacak işlerden değil. Bir yerde sosyal gerçekler araştırılmaya, tartışılmaya başlanmışsa, orada, çoğu zaman, bu gerçekleri değiştirme eğilimleri - hatta hareketleri - başlamış demektir. Sosyal düşünce sosyal hareketin dışında gelişmiyor. Sosyal hareketin dışında sosyal meseleleri gerçekten düşünmek pek mümkün görünmüyor. Bu durumda yapılan, kendi toplumumuzla hiçbir yapı benzerliği göstermeyen toplumların çözüm yollarını bir kalıp halinde aktarmaktan başka bir şey olmuyor. Kalıpların düşünce olmadığını belirtmek gereksiz. Ama şu gerçeğin üzerinde durmak gerekli: bir düşüncenin toplumun gelişimini etkileyebilmesi, kitlelere işliyerek maddî bir kuvvet haline gelmesi, bu toplumun gerçek ürünü olmasıyla mümkündür. İnsanlar tarihlerini kendileri yaparlar, deriz. Doğrudur da. Ama bu, genel ve soyut bir doğrudur. İnsanlar, tarihlerini ancak geçmişten devraldıkları şartlar içinde yaparlar dediğimiz zaman bu genel ve soyut doğrunun kendi toplumumuz içinde gerçekleşme yollarını ve imkânlarını aramak zorunluğu karşımıza çıkar. Bunun cevabını vermek, çeviri çözüm yollarından ulusal çözüm yollarına - yani gerçek çözüm yollarına - geçiş için vazgeçilmez şarttır.

çişin vazgeçilmez şarttır.

Bir «üniformalı orta sınıf diktatörlüğü»nün çözüm olamayacağı hem Türkiye'de girişilen hareketlerden, hem kendi tarihimizden, hem de birtakım az gelişmiş ülkelerde olup bitenlerden bellidir.

Son 18 yılın deneyleri, bütün bocalamalara rağmen, halkımıza çok şey öğretmiştir. Yavaş da olsa bir siyasî suur gelişmesi vardır.

Siyasî bakımdan en aktif kitle olan aydın gençlik ve ilerici aydınlar, sosyal reformlardan ve demokrasiden yanadırlar.

Mesele, Anayasanın tanıdığı siyasî hürriyetleri uygulamak, sosyal ve ekonomik hakları yaşar hale getirmek için iktidarlar üzerinde olumlu demokratik baskılarda bulunmak ve bunun için de emekçi kitleleri, köylüleri, aydınları, aydın gençliği, şehir orta sınıflarını bağımsız bir siyasî kuvvet haline getirmektir. Ne ilke: bir «ouvrierisme» ne de kitleden kopmuş bir «aydınlar hareketi! Yapılacak iş, bugünkü tarihi dönemde aynı derecede önemli olan sosyal kuvvetlerin üzerinde birleşecekleri platformu araştırmak, bulmak, ve bunu gerçekleştirmek için savaşmaktır.

Bu platform, bizce, Anayasada yer alan siyasî hürriyetler ve sosyal reformlardır.

Hangi eğitim düzeni

Gençlerin ya da küçüklerin eğitimi söz konusu olduğu zaman çoğu kimselerin, ilkin akıllarına gelen bunların tamamının okur - yazar olmaları, şu ya da bu okulu bitirmeleridir. Oysa, eğitim düzenimizi bir okur - yazarlık ve diplomalı kimseleri çoğaltmak olarak düşünemeyiz. Bunu o kadar düşünemeyiz ki; önümüzde aşamayacağımız büyük engeller vardır. Bu engelin başında ekonomik sıkıntılarımız gelir. Eğitim, ekonomik sıkıntılarımızı gidermek için kendine düşen ödevi yerine getirmekte kişiyi tabiatından faydalanacak güce ulaştırmak zorundadır. Kişinin iş ve toplumsal hayatında faydalı olamayan eğitim düzeni ölmekten kendini kurtaramaz. Bunun en özlü örneği bizim topluluğumuz, belirli şekilde, orta ve yüksek öğrenim kurumlarında yaşıyor. Toplumun sorunları bir yanda, bu kurumlarda uygulanan eğitim düzeni öbür yanda. Bu okulların gereksizliği öylesine besbelli oldu ki, onlara toplumumuzun sorunlarına eğilecek bir yön vermenin zamanı geçti bile. Tüm tüketici ve halkın bilgisizliği üzerine hayatlarını kuran kimseler yetişiyor bu okullarda. Bundan dolayıdır ki halkın milyonlarcasının birden güçlü bir yaşama düzenine geçmesini istemeyenlere gene böyleleri arasında rastlanıyor.

Eğitim düzenimizi tüketiciler topluluğu yaşıyan insanlar halinde tutmamıza teknik ge-

leşmeler de engeldir. Zamanımızın insanı kendini teknik buluşların etkisinden kurtaramaz. Toprağını işleyen tarımcı, makinasını çalıştıran işçi, kullandığı aracın gerektirdiği bilgi ve teknik eğitime sahip olmak zorundadır. Bunu başaramadığı zaman üretimi düşer, emeğinden gereği gibi faydalanamaz ve o iş kolundan ayrılmak zorunda kalır. Bunu ulus için düşündüğümüz zaman makina kullanan ve onun gerektirdiği bilgi ve alışkanlıkları vatandaşlarına kazandıramayan uluslar sürekli olarak öteki teknik üretim yapan ulusların ekonomik baskılarına altından kurtulamaz. Böyle ulusların siyasî özgürlükleri de bir şekilde ileri gidemez. Nitekim bu hali ileri uluslar ile geri kalmış uluslar arasında açık ve seçik olarak görüyoruz. Geri kalmış uluslar ekonomik bağımsızlıklarını yitirmişlerdir.

O halde bugünkü eğitim düzenimizde kalmaya inat edemeyiz. Kısa zamanda bu ölü eğitim düzenini atarak toplumun ekonomik ve kültürel gücünü çoğaltan bir eğitim düzenine gitmek zorundayız. Bunun en açık yolu da teknik öğretimin uygulanma alanlarını genişletmek ve eğitim kurumlarında uygulamalara kuramsal (nazari) bilgiler kadar yer vermektir.

İlkin köy okullarımızda uygulanacak öğretim programlarını şehir okullarınınkinden ayırmaya kesinlikle ihtiyaç vardır. Bu ayırmayı ya-

parken köy çocuklarının orta ve yüksek öğrenime devam etmelerini ortadan kaldıracak şekilde düzenlemekten sakınmalıdır. Köy çocuklarını ve çalışan insanların çocuklarını yapıcı ve yaratıcı bir eğitim içinde yetiştirmek, onların Anayasa ile tanıyan haklarını arar ve görevlerini yerine getirir insanlar olmalarına çalışmak eğitim düzenimizin unutmayacağı bir gerçektir. Milyonlarca çocuğa ihtiyaçları dışında bir eğitim gördürmek yürürlükteki Anayasa düzenimiz ile bağdaşmayacağı gibi ekonomik de değildir. Nitekim Anayasamız: «Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.» demektedir.

Çağdaş bilim ve eğitim esaslarının, halkları yana olarak düzenlenmiş bir eğitim düzeni olduğunda kimsenin kuşkusu olmasa gerek. «Eğitim ve öğretimde güdülen yol bilgiyi yurddaş, maddî hayatında başarı elde ettiren bir cihaz haline getirmektir. Ulusçu, demokrat, laik, sosyal bir hukuk devletini gerçekleştirmek eğitim düzenimizi yukarıdaki gerçeklerin ışığında ve ni baştan ele almakla mümkündür. Bunun için de ilk iş, sayın Millî Eğitim Bakanının çevresi ne aydın ve inatçı ve de halktan yana olan, toplumun mutluluğunu Anayasa düzenimizin korunmasında arayan yöneticileri toplamasıdır.

Ali DEVRİMCİ

KÖYLERDE ÖLÜM - DİRİM SAVAŞI

Behzat AY

Ösmanlı İmparatorluğu zamanında, köylerde yoksulluk içinde yaşayan, halk arasında Çolak Hacı diye anılan Serdarî'nin köylünün durumunu çok iyi bildiğini, şiirleri gösteriyor bize

Sefîa ireçberin yüzü soğuktur
Yıl perhizi tutmuş içi koğuktur
İneği davarı iki tavuktur
Bundan gayrı yoktur malımız bizim

Benim bu gidişe aklım ermiyor
Fukara halini kimse sormuyor
Padişah sikkesi selam vermiyor
Kefensiz kalacak ölümümüz bizim

Evlât da babanın sözün tutmuyor
Açım diye çift sürmeye gitmiyor
Uşaklar çoğaldı ekmek yetmiyor
Başımıza belâ dölümüz bizim

Serdarî bu şiiri yıllarca önce yazmış. Köylerimizin görünümünü böyle imiş. Bugün durum gene aynıdır. Değişen şey pek azdır. Belki top rak kavgası daha da çoğalmıştır. Mahkeme kapılarında sabahtan akşama kadar bekleyenler hemen hemen hep köylüdür. Ve hemen hemen hepsi de toprak yüzünden mahkemeye düşmüşlerdir. Hap's yatar, çıkar; tekrar mahkemeye düşer köy insanları. Ürettiklerini, güçlerini hep bu yolda tüketirler.

İşi temelden ele almadıkça, her köye bir mahkeme, bir yargıç götürülse de değişen şey olmayacaktır. Köylüyü mahkeme kapılarında sürdüren, yargıçlar karşısına çıkar, mahpus eden asıl neden: toprak sorunu halledilmelidir önce...

Köylü; düzenli bir toprak düzeniyedir ki, insanca yaşamaya başlayacak. Kazançlarını iyi yollarda, önemli yerlerde harcayacak. Bitmeyen kavgalar, düzenli bir toprak düzeninden sonra bitecek. Böylece hükümetler, onların vergilerini le bol mahkemeler, hapishaneler açmayıp, köyleri bayındır hale getirecek; sağlık, eğitim sorunlarını halledecek. Yani düzenli bir toprak düzenli köylüyü kurtardığı gibi, hükümetin de kolay ve verimli iş yapmasını olumlu kılacaktır.

Şu an'atacağım olay, bozuk toprak düzeninin nelere sebep olabileceğini, bu düzenle en acı cinayetlerin önüne geçilemeyeceğini gösterir.

Terme ilçesinin Karayonca köyünde bir dönüm topraktan bu yıl elde edilecek ürünü «ben alacağım - sen alacaksın» diye tartışan baba ile oğul, en sonunda tabancalarını çıkarıp, birbirine ateş ediyorlar. İkisi de ağır yaralanıyor. Baba Samsun Devlet Hastanesine yatırılıyor. Oğul; babasının gittiği hastahaneye gitmemek, onunla aynı koşu yatmamak için direniyor. Bunun için, oğulu, Samsundaki Özel Karadeniz Sağlık Yurdunda yatırıyorlar.

Barsakları kurşunla delik deşik edilen oğul Memet Memiş, ameliyat edilse de, iş isten geçtiği için ölüyor.

Memet Memiş ölürken hiç kimsesi bulunmuyor yanında. Yaralı iken kayınbiraderi Muammer Canik getirmişmiş Sağlık Yurduna. Memet Memişin ölümünden bir gün sonra Muammer Canik yoklamaya geliyor eniştesini. Sağlık

Dam çöker; cesetler arabalarda örtüsüztaşınır..

Yurdunun sahibinden eniştesinin öldüğünü öğreniyor. Sağlık Yurdu özel olduğu için hesap pusulası da çıkarılıyor. Muammer Canik'in gözleri büyüyor. Şaşıyor:

«Doktorum» diyor. «Bu ölen Memet Memiş var ya, benim bacımla evli. Bacımdan doğma altı çocuğu var. Kurtulsun da, çocukları, karısı üstümde kalsın diye getirdim buraya. Ne ise eceli gelmiş, ölmüş. Kardeşleri yanına bile uğramıyorlar. Sağlık Yurdunun giderini ben nasıl ödiyeyim. Altı çocuğu ile dul kalan bacımın külfetini şimdiden omuzlarımda duyuyorum. Bir de buranın giderlerini mi vereyim? Sonra yok ki vereyim.»

Sağlık Yurdunun yöneticisi, aynı zamanda sahibi olan Dr. Sulhi Kutucu toplumcu bir aydın. Kızıyor. Düşünüyor... Ve:

«Hakkısın oğlum» diyor. «Burası özel hastane. Burada çalışan odacılara, hemşirelere ve başka yerlere ben para ödüyorum. Bu paraları da, buraya yatırılan hastalardan alınıyor. Madem durumunuz böyle idi, Devlet Hastanesine yatırmanız gerekirdi.»

«Yatmadı doktorum, yatmadı. Babası orada diye yatmadı...»

Doktor söyleyecek söz bulamıyor. Muammer Canike oturmasını söylüyor. Muammer oturuyor. Ağır bir sessizlik başlıyor... Sessizlik doktoru, ölenin kayınbiraderini başka başka dünyalara götürüyor..

İçeri girdiğinde sigara dumanları arasında düşünüyorlardı ikisi de... Yukarıdaki olayı, beş on dakika içinde dostum Dr. Sulhi Kutucu anlattı. Doktor konuşurken, Muammer Canik arada bir «öyle oldu» diye, tasdik ediyordu doktorun söylediklerini. Doktor sözünü bitirdikten sonra Muammer Canik konuşmaya başladı:

«Ölenin beş kardaşı daha var. Onlar da zarla için yakında birbirine girecekler. Hele hastanede babaları kurtulamazsa, asıl o vakit gızılca gıyamet kopacak... Aslında bunlar kötü insan değiller. Toprak yüzünden birbirine girdiler. Ne yapınlar? Geçim meselesi... Bizim doğuşlarımız, mahkeme kapılarına düşmelerimiz, vurmalarımız, vurulmalarımız

rımızı hep toprak uğruna. Boğaz yoluna! Eniştemin altı çocuğu var. Altı iki de kendileril Etti sekiz! Sekiz boğaz... Sekiz can... Sekiz boğazın doyması kolay mı dağ köylerinde... Eniştemin babası da kendi evini düşününce... Ne yapın! Onun da baktığı çocuk çoluk var... Tıpkı eniştem gibi. Bunun ikisi de kötü adam değillerdi. Gınama yın. Sizler okumasaydınız da, bizler gibi dağ köylerinde yaşasaydınız, aynı duruma düşer diniz. İnanın böyle... Yoksa o baba ile oğul da insanlardı... İnsanlardı ama birbirini vurdular. Köylük yerinde toprak oğuldan da, babadan da ilerli...»

Muammer Canik sustu... Duygulu duygulu konuşmuştu. Önüne baktım. Doktor sigarası ile bir sigara daha ateşledi. Benim aklıma Serdarî'nin yukarıya aldığı şiirinden mısralar geliyordu:

«Uşaklar çoğaldı ekmek yetmiyor
Başımıza belâ dölümüz bizim...»

Babası tarafından vurulan ve ölen Memet Memişin babası kim bilir yukarıdaki beyiti değişik şekilde kaç kez aklından geçirmişti?

Doktor Sulhi, sessizliği bozdu:

«Peki oğlum bırak gideri, ölüyü ne yapalım?»

«Ne yaparsanız yapın beyim. Ben taaa Termenin Karayonca köyüne cenaze götürmem... Param olsaydı hastanenin giderini öderdim. Hiç param yok.. Kefen dahi alacak param yok. Termeye kadar bir taşta binme param var... Aha yoklayın cebimi!...»

«Belediyeye haber verelim, onlar götürsün; razımsın?»

«Sağol beyim, öyle bir kolayı varsa

«Var.»

Doktor belediyeye telefonla durumu bildirdi.

Muammer ayağa kalktı. Geç kaldığını, akşam karanlığına kaldığını söyledi... Alışmıştı akşam karanlığına kaldım demeye... Şehirde olduğunu bile düşünemiyordu... Ama durmuyacaktı şehirde, söylediğine göre hemen köye yol lanması gerekiyordu... Gece demiyecaktı, Termeye indikten sonra, Karayonca köyünün yolu nu tutacaktı... Ve odadan çıktı gitti... Köyünün karanlığına doğru... Yol parasını eniştesinin kefeni için elbette ayıramazdı... Kurtuldu... Ve ben gene Serdarî'den bir mısraı okuyorum içimden:

«Kefensiz kalacak ölümümüz bizim»

Sulhi Kutucu ile konuşmaya daldık... Bir dönüm toprağın üstünden elde edilecek ürün için baba oğulu, oğlu babayı vuruyor. Ölüyorlar. Diğer kardeşleri ölen Memet Memişin ölüsünü görmeye bile gelmiyorlar. Dirisine sahip çıkan yok ki, ölüsüne sahip çıksınlar. Altı yeti mi kötü dünyalar bekliyor. Dul kalan ana iki gün sonra kardeş karısının sopasını yemeye başlayacak... Ölen öldü ama, kalan sağlar ne olacak... Asıl trajediyi kalan sağlar oynayacak...

Köylerdeki bu ölüm dirim savaşına son verebilecek miyiz? Oğulun babayı, babanın oğulu vurmayacağı bir toprak düzeni nini ne zaman kuracağız. Köylünün gerçek kurtuluşu bu toprak düzenine bağlı değil mi? Köylü birbirini toprak için yiyor. Sınır için kurşunlar atılıyor... Sınır için yetimler, dullar çoğalıyor... Bir karış toprak için cinayetler işleniyor. Köylerden şehirlere akın toprak düzensizliğinin sonucu... Şehirlerin çevresini saran gece kondular, satılan kızlar, kavgalar, işsizler, mahkeme önünde yığın yığın bekleyen köylüler, hapishanede inim inim inliyenler çoklayın bözuk ve cürük toprak düzeninin sonucudur. Köylüler cilleli insanlar diyarı oluyorsa bunun için... Ve bunun için üç yıldır toprak reformu edebiyatına daldık. Yukarı çevreler daha ne güne düşünüyor? Demokrasimizin gelişmesi de toprak düzenine bağlı... Bir dönüm toprağın bir yılda vereceği ürün için baba-oğul birbirlerine savaş çıkar, birbirlerini öldürürlerse birer ölcek bu dağ karşılığında bu halkın oğulların satın alınmayacağına biz garantî edebiliriz?

Sel basar; çıkan candan ümit kesilir. Köyümüzün ezeli kaderidir bunlar.

Milyonların sefaleti ve sömürenler

Kemal SÜLKER

1962 yılında toplam Milli gelir 44 milyar, 676 milyon 700 bindir. Adam başına ortalama Milli gelir payı geçen yıl 1519 lira idi. Çalışan nüfusun yüzde yetmişini tarım işçileri ve küçük çiftçiler, yüzde 28 ini de orta çiftçiler, memurlar ve endüstri işçileri, yüzde 2 sini de mutlu azınlık denilen büyük çiftçiler, tacirler, sanayiciler teşkil ediyor. Milli gelirin yüzde 45 ini işte bu çalışan nüfusun yüzde ikisini teşkil eden mutlu azınlık almakta. Geriye kalan yüzde 55 i de çalışan nüfusun yüzde 98 i aralarında pay ediyor. Yani bir tencere Bulgur pilâvı tahta kasıkla vüz defa alınca bitiyorsa yüz kişi mizden ikisi bir tencere Bulgur pilâvından 22 ser buçuk kaşık yiyecek, semirecek, 98 kişiye de adam başına bir kaşık bile düşmeyecek. aralarında didişecek 55 kaşık pilâvdan eksik ziyade bir kaşığa yakın bir yiyecek sağlayıp aç mideklerinin gurultusunu durdurmaya bakacak ve ertesi gün yeniden sömürülme tezgâhlarına akın edecekler.

Milli gelirden durum bu kadar adaletsiz de devlet giderlerine katılmada, yani vergi ödemede durum daha mı adilidir? Hayır.

İşçiler, ücretliler, ufak iş sahipleri gelirlerinin yüzde 234 ünü vergi olarak ödemektedirler. Gelirleri yüksek olan ve işçilerden en az 10 kat fazla kazananlar gelirlerinin ancak ve ancak yüzde 12.5 unu devlete vergi olarak ödemektedirler. Bir deyimle göre heru az kazanmaya mecbur bırakılacak, hem de çok vergi ödeyeceksin. Fazla kazandıkça da vergi ödemeden muaf tutulacaksın.

Böyle bir toplumda yapılacak iş, bu düzeni değiştirmektir.

Onun için de bilimden yararlanacak, üretici kuvvetleri aydınlatacak, sömürme düzeninin yaldızını sıyrarak, emeği sömürerek geçinen mutlu azınlığın gerçek hakkı kadar kazanç sağlamasını isteyecek ve emeğini satanların emek güçleri oranında ücret almalarına çalışacaksınız. Bu arada Devletin işleme çarklarını da kontrol edecek, çarkların bir avuç insanı milyoner yapmaya yarayacak şekilde dönmemesi için çarkları çeviren kuvvetlerin denetimini yapma görevini savunacak ve sağlayacaksınız. Bütün bu uyarıları aydınlatıcı çabaların verimini Genel Seçimlerde alacaksınız. Parlamente'ye çalışan nüfusun bizzat kendisinin serbest oyu ile fiilen çalışanlardan, yani emekleri bunca yıldır sömürülenlerden büyük bir çoğunluğunun girmesini beğenirsiniz.

Bunun anlamı şudur: Parlamente'den çıkacak kanunların sosyal adalete uygun olmasını temin edeceksin. Yasaların uygulanmasında yasaların ruhu na ve sözüne aykırı bir işlemi durduracak sını.

Ulusal kalkınma ilkesini gerçekleştireceksin. Kula kulluğu kaldıracağız.

Özetcesi: Anayasa ilkelerinin tastamam uygulanmasını, şu yukarıya rakamlarla çizilen acı gerçeğin çoğunluk yararına değişim sını istayenlerden isen süregelen düzenin insan haysiyetine aykırılığını belirtecek ve insanın özgürlüğü, vatanın mutluluğu için sömürücülere karşı olacaksınız.

Fikren karşı olacaksınız, seçimlerde karşı olacaksınız.

Sonuç: muasır medeniyetler seviyesine erişmenin ilk adımı atmak olacaktır.

Bu yolda, bu çabada ve bu uğurda işçi teşekküllerine düşen görev çok önemlidir. Hele, bu gerçekleri bilme mevkiinde olan

Türk İş yöneticileri tarihi sorumluluk karşısındadırlar:

Ya, temsil ettikleri işçiler zararına işleyen bu çarkların yönünü değiştirmek için köklü çabalara girişecek ve ülkücü birer öncü olarak çalışacaklar, ya günlerini gün e dip yalnız kendilerinin ve gölgelerinin uzadığı alana girmeyi kabul edenlerle birlikte gül gibi geçinip, el kesesinden baylık sürecektedir.

Tarihin öyle bir dönemindedeyiz ki bunun bir üçüncü yolu kalmamıştır.

Asgari ücretlerin, hayat seviyesine ayak uydurma imkânı vermeyen düşüklüğünü azaltma ücret, apma çabaları alıp yürümüştür.

Yiyecek içecek fiatları her gün işçinin aklım gücü dışına çıkmaktadır.

Mesken sıkıntısı, sosyal facialara yataklık yapmaktadır.

İş şartları, hastalanma ve sakat olma nisbetlerini arttırmaktadır.

İşçiye verilmeyen önem, işçiden esirgenen iş emniyeti, çalışan insanın ömrünü kısaltmakta, ölüm nisbetini yükseltmektedir.

İşçi ücretlerinin düşüklüğü, işçilerin iş emniyetinden yoksunluğu, tarımda çalışan insanların topraksızlığından ve yaşamaya yetecek geliri toprakta bulamayıp şehirlere göçlerinden ileri gelmektedir. Endüstri işçisini koruyucu tedbirlerin başında tarımda çalışanların topraklandırılması ve makinatlı ziraat düzeninin yurt ölçüsünde uygulanması gelmektedir. Demek ki, Türk İş ve ona bağlı sendikalar memleketin ekonomik ve sosyal yapısında köklü reformları savunmalı, sistemli bir çalışma ile oyalayıcı bir politika güden hükümetlerin karşısında Ana yasanın savunucusu olarak dindik ayakta durmalıdır. Dindik ayakta durmak, okşama larla baş eğmemek, özel çıkarlar yoluyla bel bükmemek, aldatma sözlerle gözü kapalı kalmamak içindir. Emeği temsil edenlerin en büyük gücü, en bükülmez iradesi, en yenilmez kuvveti hakkı olmasındadır.

Ne yazık ki Türk İş, milyonların mad di ve manevi ızdıraplarını dindirici müsta kil, işçiden yana bir politika izleme dönemi ne girememiştir. Türk İş'in en aktif organı, en beceriksiz ve eyyamcı bir eleman yünden işçi hakları zararına çalışan bir lâü balilik merkezi olmuş, yardımcıları da o kofluk ve bogluk içinde sivri sinek gürültüsünü konser diye yutturucu bir vizitörün temsilcileri hâline düşmüştür.

Teker teker müreffeh olmayı değil, toplum olarak kalkınmayı amaç bilecek, gerçek işçi hakları savunucusu olarak her türlü tâviz ve baş eğme güçsüzlüğüne son verecek yöneticileri iş başına getiremedikçe milyonların sefaletine son verici çabaları yalnız siyasi bir topluluk tek başına yürütmek zoru runda kalacaktır. Oysa işçilerin ekonomik kurtuluşu hem sendikalarda toplanmak ve onları işçi çıkarına işletecek elemanlarla idre etâtirerek, hem de kendi siyasi partisine yazılarak parlamente'ye girmeyi amaç bile rek sağlanabilir. Partisiz kaşp sendikacı olmak, akıntıya kürek çekmektir. Partide toplanıp sendikaya girmemek de tek kürekçi denize açılmak olur.

İşçilere düşen görev sendikalarında toplanmak, sendikalara işçiler için çalışanları yönetici yapmak ve kendi siyasi partisinde vazife almaktır. Bunlar yapılamazsa kalkınmamız çok uzaktır.

Yapı - İş Başkanı Hasan Türkay anlaşmayı imzalarırken

Yapı - İş anlaşmaları hazırlandı

Türkiye Yapı - İş Federasyonu İstanbul Birinci Bölge Sendikası, iş koluna demokrasiyi yerleştirmek için çaba harcamaktadır. Sendika Başkanı Hasan Türkay bin işçinin çalıştığı iki işyerinde işçilere yeni menfaatler sağlamıştır. Bunu da toplu sözleşme benzeri akitlerle yapmıştır. Böylece Zeytinburnu Çimento Fabrikası işvereni ile yapılan sözleşmeden sonra Aslan ve Eskişehir Mütehit Çimento ve su kireci fabrikaları A.Ş. Aslan Fabrikası ve Taşocağı işletmesi işvereni ile de işçiler yararına anlaşmalar yapmıştır. Zeytinburnu'da işçilere ortalama yüzde 20 ücret zammı sağlanmıştır. Ayrıca işveren ve sendika şu

ortak anlayışta birleşmiştir:

İşveren ve sendika, işyerinde randımanı arttırıcı çalışmalar, işçi ve işveren münâsebetini düzeltici ve daha iyi hâle getirici âhengi tesis için işbirliği yapmayı memleket sanayii ve çalışma hayatı için zaruri ve yararlı kabul ederler.

Aslan Çimento İşverenine de işçilere seyyanen 30 kuruş zam yapmayı sağlamış, devam piriminin de ayda 39 liraya çıkarılması kabul ettirmişti.

Bu çalışmaların yakında daha gelişeceği anlaşılmaktadır. Ancak İşveren Konfederasyonunun bu anlaşmaları da bozmaya kalkıp kalkmayacağı merak konusu olmuştur.

İşveren Konfederasyonu işçilere karşı

Lâstik - İş Sendikasının 13 işverenle özel anlaşmalar yaparak iş koluna huzur getirici çalışmalar yapması, İşveren Konfederasyonunu bu anlaşmalar aleyhinde harekete geçirmişti. İşveren Konfederasyonu bütün işverenleri, yöneticileri ve anlayışını içine hapsedmek ve asırlarca önce Batı dünyası işçilerine tanınan hakları Türk işçisine kaşık vermek için büyük bir gayret harcıyordu. Lâstik - İş sendikası, nenüz İşveren Konfederasyonunun bu dar çemberine girmeyenlerle anlaşma yapınca işverenler konfederasyonu «Emsal olmasın» endişesiyle toplu sözleşme benzerlerine karşı çıkış yaptı. Lâstik - İş Başkanlığı bir bildiri yayınlayarak «Üyeleri Umum Müdür, avukat v.s. gibi şahıslardan meydana gelen bu tesekkül Türk

iş hayatına ve memleket ekonomisine, küçük hesaplar sebebi ile en büyük darbeyle indirecek rolü oynamaktadır» görüşünü haklı olarak ortaya attı. Lâstik - İş'e göre:

«Türk iş hayatının uzun süredir beklediği kanunların çıkması ile yeni bir düzene gireceği şu sıralardan, bu kanunların getireceği yenilikleri korkunç birer fermannmış gibi işverenlerimize aksettirmenin mes'uliyetini idrâk edemeyen bu kimselerin adları ve davranışları, Türk ve dünya işçi tarihinde müstahak oldukları yeri alacaktır.»

Lâstik - İş Başkanı Rıza Kuş, İsviçrede toplanacak Uluslararası Lâstik İşçileri Konfederasyonu toplantısına giderken, iş düzenini çıkarmaya sürükleyenleri protesto eden siyah sakallı ile dikkat çekiyordu.

Adapazarında dile getirilen önemli gerçekler

İş ve İşçi Bulma Kurumu, Almanya ve öteki yabancı memleketlere gitmek için Kuruma başvuruların 151 bini aştığını bildirdi. Kadın işçilerin erkeklerden daha şanslı olduğu da belirtildi. Fransa, kendi işçilerine yaptıramadığı maden işçiliği için Türk işçisi aramaya başladı. Türkiyede düşük ücretle çalışan, emeğinin karşılığını almayan, düşük ücretle, kötü şartlarla işçi çalıştırma düzeninden bıkıp usanan Türk işçisi yabancı memleketlere adeta kaçmak için sıraya girmiş bulunuyor. Bu konuda hükümet de, Türk - İş konfederasyonu da kendilerine düzenli yerine getirmiş değil.

Çalışma Bakanlığı Alman İş Bulma Kurumu ile anlaşma yaparak Türk işçilerine de Alman işçilerine olduğu gibi çocuk parası verilmesini ilk önce şart koşmadı. Bu yüzden Türk işçileri en az iki yıl, çocuk başına almaları gereken ayda 40 doyc marktan yoksun kaldı. Ailelerinin hastalık sigortasının da ihmal edildiği ortaya çıktı.

Kadın işçiler de, erkek işçilerde düşünüyor: Burada kalsam geçinemiyorum, gitsem para biriktirip dönmek var. Ama vatana hasret, eşten dosttan uzaklaşma, vaskalarının üretimine kâr unsurunu olarak katılma var... Kalsam daha iyi ama, beni buraya bağlayacak sosyal adaletili kalkınma da görünürde yok. Ne yapsam?

Böyle düşünenler az değil. Önemli, bütün işsizlerimize ve bütün çalışan işçilerimize emniyetli, güvenli sağlam, emeğin hakkını veren bir iş düzeni kurmaktadır.

nuşma yapmış, grev hakkı üzerinde durmuş, 1871 den bu yana grev yapma hakkının geçirdiği safhaları anlatmış, çalışan insanların 23 milyon ve bizzat işçilik yapanların en az 12 milyon olduklarını söylemiş, fakat çeşitli kanunlarla ve anlayışlarla bu kalem işçi topluluğunun parçalandığını izah etmiş, böylece işçilerin bir olumlu güç haline gelmelerinin önlenmesini, bunun da sömürüçü- re yaradığını anlatmıştır. Hiç bir kanunî vecibesini yerine getirmeyen bir çok işverenlerin bulunduğu toplumda işçilerden fedakârlık beklemenin bir koyundan iki post çıkarmak olacağına işaret eden Kemal Süker'in konuşması gene ilgi uyandırmıştır.

Son olarak Maden-İş Başkanı Kemal Türkler konuşmuş, grev fonu için yeni gelir kaynaklarına ihtiyaç olduğunu belirterek bu temayı işlemiş ve işçilerin sosyal adalete içinde kalkınabilmeleri için Sendikaların kuvvetlenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Alkışlarla kürsüden inen Kemal Türkler, sevgi tezahüratına teşekkür etmiştir.

Vehbi Koç gibi Sosyalist olmak

CHP Erzincan Milletvekili Zeynel Gündoğdu Mecliste, Türkiye'nin en büyük sosyalisti Vehbi Koç'tur dedi. Bunu söylemesine sebep İktisadi Devlet Teşebbüslerinin durumu, T.C. ve Migros'un özel sektör

rün menfaatine zarar vermesi idi. Gündoğdu, dün doğmuş gibi olup bitenlerden habersiz, şu vecizeyi dişleri arasından döktü:

«Memleketli sosyalist gövüğü siper ederek zehirlemek isteyenlere derim ki Türkiye'nin en büyük sosyalisti Vehbi Koç'tur.»

Gündoğdu, herhalde Vehbi Koç gibi bir milyarder övmek istemiş ama, değişimin gelişti sosyalistlik bir zehirleme idi. En büyük sosyalist de Vehbi Koç idiyse o da en büyük zehirleyici idi. Fakat hayır. Bu altı üstünü, üstü altını tutmayan fikir yoksunu sözün çelişkililiği bir yana, adam bal gibi toplumculuk karşındaydı ve özel sektörün basit bir sözcüsü idi.

Bu konuşma sendikacılar arasında gürültüye konu oldu. Teürübelli ve bilgili iki sendikacı Şaban Yıldız ve İzzet Çilingir Zeynel Gündoğduya bir telgraf çektiler.

Telgraf Şu: Seçimle vekil olduğunuz gibi seçmen oyu ile de azliniz mümkün olsa idi altı oktan birisi olan devletçiliğin aleyhinde bulunduğunuz için azlinizi ister, oylama yapılmazına öncülük ederdik.

Devlet Baba, oğlu Vehbi Koç'a sağladığı imkânlardan biz oğullarına binde bir nisbetinde sağlamış olsaydı şimdi bizler de size göre Türkiye'mizin en büyük sosyalisti sayılan Vehbi Koç'un yanından, sağlanılan imkân nisbetinde sosyalist olurduk. Fabrikalarımızda imâl ettiğimiz kazıkları ve ithal ettiğimiz demir çubukları vatandaş

vergisi ile geçinen devlet bambaşka satar halimize şükreder, dua ederdik. Şans bu, olmadı. Fakat sizin bu benzetilmeden sonra sosyalist olmak istiyoruz. Acaba ilkin permi ile işe başlasak ne dersiniz? Hele bir başlayalım. Lisansız, kotası sonradan gelir elbette. İşe başlayabilmemiz için 15 - 20 kadar oto permissi temin ederseniz minnettar kalırız. Saygılarımızla.

**Seçmen Vatandaşlarımızdan
Şaban Yıldız - İzzet Çilingir**

Lokavt, sosyal bir hak değildir

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu Tasarısı, geçen Çarşamba günü Senato'dan da geçti. Fakat bazı maddeler Senato'da değişikliğe uğradığı için tasarı yeniden karma komisyona havale edildi.

Müzakereler sırasında söz alan Türkiye İşçi Partisi Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı, lokavtın greve eşit bir hak olarak mütalâa edilemeyeceğini, bu itibarla tasarıdan çıkarılması gerektiğini ileri sürdü ise de, Senato çoğunluğu lokavtın metinde muhafaza etti.

Bununla beraber, Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonu lokavt konusunda hiç değilse Türk İş yöneticilerinden daha ileri bir anlaşma sağlanmasını gösterdi.

Lokavtın greve eşit bir hak olarak mütalâa edilemeyeceğini ileri sürülenlere şiddetle hücum eden Türk İş

Konfederasyonu Genel Sekreteri lokavtın bir işverenden daha ateşli şekilde savundu. «Lokavtı bir hak olarak kabul etmemek olmaz» diyor, «ve anlayamadığı bir noktaya vardı. Bir toplumun demokratik kuvvetlerini bağlayan bütün dünyanın ne diyeceği değil, o memleketin Anayasası idi.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasası da, grevi bir sosyal hak olarak saydığı halde lokavttan bahsetmemiştir. Çünkü, Türkiye gibi geri kalmış bir memlekette, işçi ile işveren arasında yıllardır devam eden dengesizliği gidermek için grev hakkı işçiye tanıyanıydı. Hâl böyle iken işverene de lokavt hakkını vermek, işçiye verilen mücadele aracının etkisini bir anda sıfıra indirecek ve durumda bir değişiklik olmayacaktı. Anayasayla lokavtı bir sosyal hak olarak koymayanlar, işte bu düşünce ile hareket etmişlerdi ve Türk İş'in işverenden ziyade işverenci başkanı Anayasasının bu espirisini bir türlü hazmedemiyordu.

Cumhuriyet Senatosu Geçici Komisyonu, lokavtı nasıl mütalâa ettiğini, raporunda şöyle izah ediyordu:

«Komisyonumuz, 18 nci maddenin 2 nci fıkrasının bağında yer alan lokavtın amacına müteallik ibareyi çıkarmıştır. Gerçekten, grev hakkı hem iktisadi, hem de sosyal amacı olan bir sosyal hak olduğu halde, lokavt hakkı, sosyal haklar arasında yer almayan ve bir kanunla düzenlenmesinin gerekçesi sadece iktisadi olan bir haktır.»

TÜRK İŞÇİSİ BÖYLE Mİ HARCANACAK

İşçi Sigortaları Kurumu işçileri bakmıyor. Görmüyor. Gözetmiyor. O, sadece, bir takım insanlara; müdürlükler, müfettişlikler, şeflikler ihsan etmek için kurulmuş bir düzendir. Bunu senelerdir, sendikacı olarak memleketin kaderine hükmedenlere, acı acı anlattık... anlattık... Anlattık...

Anlattık. Anlatamadık... İşte İspatı: Sendikamız 2. Başkanı Ömer Özdemir, Karayolları 13 Şubede (Geliboluda) çalışır. Gelibolu ona «Ömer Usta» der. Kendisi insan kişidir. İşçilerden başka bütün Gelibolunun iyiliğine koşar. Koşar koşar da yorulur. Haksızlıklar, düzensizlikler karşısında kalbi burkula burkula acımağa başlar... Tutar İstanbul'a gelir.

Doktora çıkar. İşçi Sigortaları Kurumu, Paşabahçe Hastanesine gönderir. Gün 5 Temmuz 1963 «Sen buraya gel miyecektin, biz sana bakamayız, sen kadıköy dispensersine gideceksin...» derler. Aman, zaman der... Kalbim der direnir. Fayda etmez.

Kadıköy dispensersine Ömer Usta'ya gözle bakılır.. Vizite kağıdının arkasına «Elektro makinamız bozulduğu için bir şey yapılamadı» diye zor okunur bir yazı yazılır ve baştan savılır.

Gün 8 Temmuz 1963 dedikti. Bu Ömer Usta'nın son günü oldu. Çünkü o günün geçesinde Ömer Usta'nın kalbi durdu.

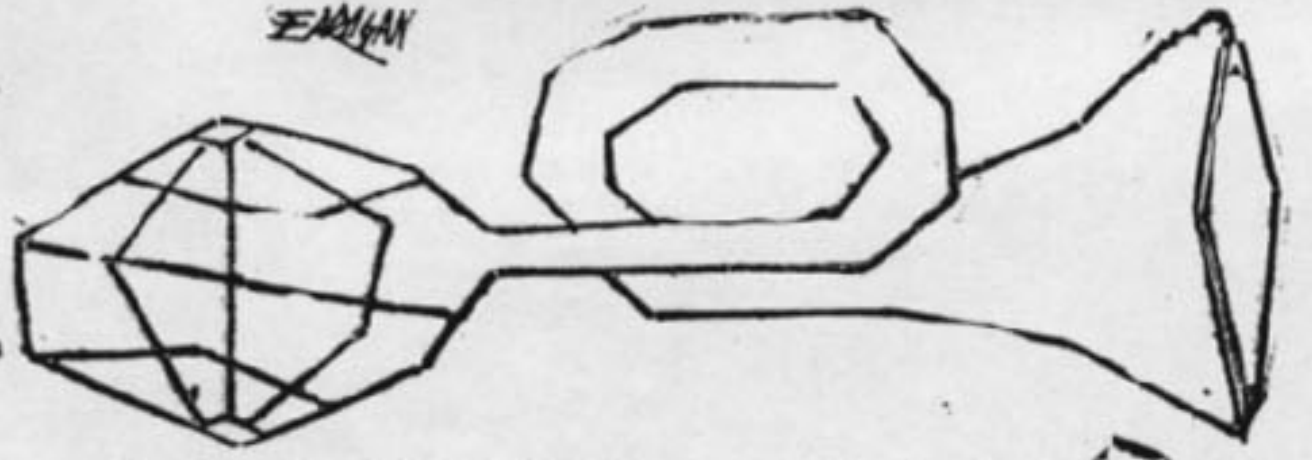
Şimdi Ömer Usta'nın karısı saçını başını yoluyor: Kız dizlerini dövüyor: Ve bütün karayolları işçileri... Bütün Gelibolu halkı başlarını öne eğmiş acı acı «hey gidi Ömer Usta hey!...» diyor.

Biz de öyle yapıyoruz. Başımızı eğip: «Hey gidi Ömer Usta hey!...» diyoruz. Ve başımızı iki yana sallıyoruz: «Hey gidi İşçi Sigortaları Kurumu Hey!»

Bakalım İşçi Sigortaları Kurumu Mesulleri ne diyecek?..

Bakalım baş vuracağımız makamlar ne diyecek?..
**TÜRKİYE KARAYOLLARI İŞÇİLERİ
SENDİKASI BAŞKANI V.
Erdoğan Öner**

DIŞ OLAYLAR

MOSKOVADAKİ GÖRÜŞMELER

Dün Moskovada Birleşik Amerika, İngiltere ve Sovyetler Birliği arasında başlayan silâhsızlanma toplantısının çağımızın en önemli meselesi olarak karşılanmakta ve olumlu bir sonuca varması istenmektedir ve beklenmektedir. Üçlü müzakerelerde Birleşik Amerikayı savaş yıllarında Amerikayı Sovyetler Birliğinde temsil eden Averell Harriman temsil etmektedir. Kendisine tam yetki verilmiştir. Harri-man'a Moskova'ya hareketinden önce Birleşik Amerika Millî Güvenlik Konseyi şu talimatı vermiştir:

1 - Harriman, önce «Mahallin de kontrol» suretiyle nükleer denemeleri büsbütün yasaklama konusunda Hruşçov'un red kararının nihai ve kesin olup olmadığını yoklayacaktır. Eğer Hruşçov yerinde kontrollere kesinlikle yanaşmayarsa bu takdirde Atmosfer» de, uzavda ve deniz altında denemelere son verilmesi konusunda kısmi bir anlaşma imzalanacaktır. Bundan başka Harriman Batı ile Doğu arasında teklif edilen saldırmazlık paktının mahiyeti üzerinde bilgi edinmeye çalışacak, özellikle denemelerin durdurulması hakkındaki anlaşmanın böyle bir saldırmazlık paketi ile bağılılık derecesi üzerinde durulacaktır. Sovyetlerle saldırmazlık pakti imzalandığı takdirde, ancak denemelerin durdurulmasına rıza gösereceklerini ileri sürdükleri ve bu hususta ısrar ettikleri takdirde denemelerin durdurulması hakkındaki sözleşmenin imzalanması Batılılara göre güçleşecektir.

Bununla beraber gerek Londra'da, gerekse Washington'da denemeleri durdurma hususundaki Sovyet kararının ciddi ve samimi olduğunu sanmaktadırlar.

SPAAK'IN SON ZİYARETİ

Göçen hafta içinde kendi isteği ile Sovyetler Birliğine giden Belçika Dışişleri Bakanı Paul Henri Spaak Kiyefte Hruşçov'la görüşmüştür. Brüksel'de basın açıklamada bulunan Spaak, Hruşçov'a yaptığı görüşme için çok samimi bir hava içinde geçtiğini ve milletlerarası barışı ilgilendiren hemen bütün konuları ele aldıklarını ifade etmiştir.

Bilindiği gibi Sovyetler Birliği ne hareketinden önce Spaak, Polaris denizaltı füzelerinin Akdenize sevk edilmesi üzerine Türkiyede ve İtalyadaki füze rampalarının sökülmesiyle Orta Avrupada nükleer silâhlardan tecrid edilmiş bir tampon bölgenin kurulacağını ileri sürmüş ve bundan bir kaç yıl önce Polonya Dışişleri Bakanını ortaya attığı tezlerine yakın bir görüşü savunmuştu.

Sovyetler Birliğinin bu isteğe paralel olarak daha önce Türkiyeye verdiği Notayı Dışişleri Bakanlığı kodlamış, silâhsızlanma meselesi ni parça, parça, bölge bölge değil, kıptan, cihan ölçüsünde müessir milletlerarası açıdan ele alınması tezini savunmuştur.

Ancak Moskovada dün yapılan görüşmelerin Natodaki Ortak

Nükleer Vurucu Kuvvet Konusu üzerindeki tartışmalara tesir edeceği sanılmamaktadır. Genel bir silâhsızlanmanın ilk adımını teşkil edecek olan bu kısmi yasaklama, silâhlanma yarışının yükünü taşıyan ve atom harbinin korkunç tehlikesine maruz bulunan bütün dünya milletleri ve halkları tarafından sevinçle karşılanacağını ummak boş değildir. Böylece Türkiyenin istediği uluslararası genel silâhsızlanma da gerçekleşme yoluna girecektir.

Öte yandan Sovyetler Birliği - Çin anlaşmazlığının, Moskovada dün başlayan üçlü görüşmelerin karışıklı anlayış havasını içinde cereyanını kolaylaştıracağını tahmin etmek yersiz değildir. Sovyetler Bir-

tedir. Gerçekten de 5 Çininin Sovyetler Birliğinden çıkarılması olayı üzerinde Pekinde tertiplenen büyük mitingde Çin Komünist Partisinin sorumlu kişileri Sovyetler Birliği Komünist partisinin merkez komitesine başta Kuruçef olmak üzere son derece şiddetle hücum etmiştir. Hatta o kadar ki Pekin radyosu 10 Temmuzdaki bir yayınında Hruşçov'dan söz ederken ilk defa olarak «yoldaş» sözünü kullanmamıştır. Bilindiği gibi Komünistler arasında bu sıfatın kullanılmaması o şahsın komünistlik niteliğini yitirmiş olduğuna delalet eder. Gerçekten de Çin Komünist Partisi ihtilâli görüşe yüzde yüz sadık kalması gerektiğini ve her halde «bir arada barış içinde yaşama» ilkesinin

komünist memleketlerin dış politikasının temel prensibi ittihaz edilmediğini şiddetle savunmaktadır.

Sovyetler Birliğine gelince, Sovyetler Birliği ve Çin ihtilâllerinin başarılması olmasının ortamı komünizmin gelişmesine elverişli hâle getirdiği görülmektedir. Bunlara göre bu ihtilâllere dayanarak Sovyet ve Çin halklarının komünizm yolunda hızla gelişmeleri, ekonomide, bilimde, sosyal alanda başarılar sağlayıp halklarının yaşama seviyesini hızla yükseltmeleri dünya ulusları ve halklarını komünizme esasen kazandıracaktır. Yine Sovyet Rusyaya göre, bunun için tarihin akışına uygun düşen böyle bir başarı ihtimalini nükleer bir savaşla tehlikeye sokmak ve hatta yok etmek akıllıca bir iş değildir.

Herhalde Moskova görüşmelerinin açık bir bölünme ile sonuçlanmaması ihtimali zayıftır. İki blok arasında bölünme fiilen bugün mevcuttur. Ama bu bölünmenin resmen açıklanması beklenemez. Belki ileride bütün Komünist partilerin «Mısır» bir konferansı edilebilir.

GÖRÜŞMELER SONA ERDİ Mİ?

Son haberler Sovyetler Birliği ile Çin Komünist partileri yüksek seviyesindeki ideolojik tartışmaların yapıldığı toplantıların sona erdiğini ve fiili hiç bir sonuç alınmadığını göstermektedir. Batılılarla Sovyetler Birliği arasında silâhsızlanma konferansının başladığı gün, Çin'in «Bir arada barış içinde beraber yaşama» ilkesine saldırısını Sovyetlerin haklı görmemiş olması, silâhsızlanma görüşmelerinin başarı şansını çok arttırmıştır. Hele Kuruçefin Sovyet heyetine başkanlık ettiği haber, silâhsızlanmaya verilen önemi belirtmektedir.

Bu arada Çin'in yakında Sovyetlerden «eski Çin topraklarını» istemesi ihtimalleri de belirlemiştir ki, bu yola gidilirse Çin - Sovyet münasebetlerini ciddi bir safhaya sokabilir.

Çağımızın en önemli meselesi olan nükleer denemelerin yasaklanması görüşmeleri mutlak olumlu bir sonuca bağlanmalıdır.

Hiç kendi tezlerinin yani «Barış içinde bir arada beraber yaşama» ilkesine aykırı olarak yorumlanabilecek bir sertleşmeye gitmeyeceği gibi, İngiliz ve Amerika hükümetleri ni temsil eden yetkililerin de seri bir tutumla Sovyetler Birliğini Çine doğru itmek istemeyecekleri de düşünülebilir.

SOVYETLER BİRLİĞİ İLE ÇİN ARASINDAKİ TARTIŞMA

Moskovada 5 Temmuzda Çin ve Sovyetler Birliği delegasyonları arasında başlamış bulunan ideolojik plândaki gizli görüşmeler iki defa kesildikten sonra yeniden başlamıştır. Görüşmeler her ne kadar «gizli» ise de iyi haber alan kaynaklar ilk iki gün içinde tarafların tezlerini açıkladıklarını ve Çinlilerin 14 Temmuz tarihli mektuplarında ileri sürdükleri 25 madde üzerinde bir arada yaşama prensibini yeniden savunduklarını bildirmektedir.

Fakat bu konuşmaların bir anlaşma ile son bulamayacağı her gün biraz daha kesinlikle ortaya çıkmak

Yurdun ve Dünyanın dört bucağından

REKLÂMLARINIZ İÇİN

BASIN İLÂN KURUMU

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No: 1

İSTANBUL

Telefon: 22 43 84 — 22 43 85 Telaraf

Adresi:

BASINKURUMU

SUBELER

DIŞ MUHABİRLER

BASINKURUMU

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Divarbak.
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

A. B. D.
Almanya (Federal)
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail
Sosyal: 3

İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan
(Basın 10822)

Batı gözü ile Kürt meselesi

Orta Doğu meseleleri ile ilgili olarak Sovyetler Birliği Cento memleketlerinden bazılarında bu arada Türkiye'ye de bir nota vererek Irak'ta Kürtlere karşı girişilen harekete karşılanmaması görüşünü savundu. İraka verdiği nota da da İraka ya yapılacak yardıma karşılık Batılılara üs vermemesini istedi.

Türk dış politikası ile ilgili konularda 27 Mayıs'tan önce olduğu gibi şimdi de konuları açıkça ortaya koyma ve tartışma metoduna başvurulmamakta, herşey açık rejim için, «gizlilikle» ele alınmaktadır. Bu hükümdan Kürt meselesinin gelişmesi ve ilgililerce bu mesele hakkında izlenecek politikanın tartışılması yoluna gidilmediği için Fransız ve dünyanın en ciddi gazetelerinden olan Le Monde'un 11 Temmuz 1963 günlü Başyazısını sunuyoruz:

İktidarı ele geçirmesinden sonra Irak'taki komünist katliamı ve hiç şüphesiz KÜRT MESELESİ MİLLETLERARASI BİR MAHİYET ALDI

«Kürt milliyetçilerinin en aziz dileklerinden biri gerçekleşmiş bulunuyor. Bağdat hükümeti ile ara-

larındaki silâhlı çalışmanın milletlerarası bir mesele haline gelmesi, büyük devletlerin çekimser durumlarını bırakarak açıkça cephe almalarına yol açacaktır.

Gerçekten Kürtlere karşı yokedici bir savaşa girişmiş bulunan General Kasım devrinde, meseleyi ege men bir devletin «Münhasır yetkileri» cümlesinden sayan her iki Blok, bu askeri hareketler karşısında susmayı uygun bulmuşlardı. Özellikle Komünist basın organları kendi halklarına, kuzey Irak'ta kanlı savaşlar olduğunu duyurmak lüzunu bile görmemişlerdi.

Geçen şubatta Baas partisinin iktidarı ele geçirmesinden sonra Irak'taki Komünist katliamı ve hiç şüphesiz komünist Çin'in baskısı, Sovyetler Birliğinin tutumunu temelinden değiştirmesine ve Kürt savaşçıları lehinde resmen cephe almalarına sebep olmuştur. Geçen mayısın 5'inde Pravda'da yayınlanan ve gürültülü yankılar uyandıran bir yazı, Kürt meselesinin Birleşmiş Milletler Asamblesi gündemine alınmasına dair, Dış Mogolistanın son günlerde yaptığı müracaat, Sovyet tutumunun değişeceğini göstermek

teydi.

Geçen salı akşamı Irak'a, İran'a, Türkiye'ye ve Suriyeye enerjik bir dille kaleme alınmış notalar veren Moskova gerçek bir diplomatik hücumu geçirmiştir. Özet olarak Kremlin, güvenliğini doğrudan doğruya tehdit eden olaylar karşısında, Sovyetler Birliğinin kayıtsız kalmaya çağını ileri sürmüştür. Zira denilmektedir, Kürtlere karşı girişilen savaş yalnız Irak tarafından değil, fakat aynı zamanda İranın Türkiye'ye ve Büyük Britanyanın da dahil bulunduğu CENTO (eski Bağdat paketi) üyesi devletler tarafından da yürütülmektedir.

Kremlin bu suretle Türkiye ile Irak arasında askeri işbirliği yapıldığı hakkındaki haberlere ve Bağdatın Londradan satın aldığı silâhlara imada bulunmaktadır. Beriyan'dan Şama yapan ihtar ise, suriye Silâhlı Kuvvetlerinin (Özellikle hava kuvvetlerinin) Irak kuzeyindeki savaşlara fiilen katıldığı hakkındaki söylentilere bir cevap teşkil etmektedir.

Sovyet notaları maharetle kaleme alınmış olmaktan da uzak değildir. Bu notalar Sovyetler Birliğinin, «Emperyalist devletlerin ve CENTO memleketlerinin» tehdidi altında bulunan Irak bağımsızlığının koruyucusu şeklinde göstermektedir. Ayrıca bu notalarda Bağdatın Baas idarecileri bir milleti kitlece yok etme (génocide) suçunu işlemekte suçlanmaktadır.

Batiya bu konuda gelen haber

ter, Sovyet iddialarını maalesef yanlış anlamıyor. Zira Irak birliklerinin memleketin kuzey bölgesinde, General Barzaninin ihtilâl hareketine karşı sempati besleme şüphesi altında olan halk kütlesini kırbaktan geçirdikleri herkesçe bilinen bir gerçektir. Köylere onar onar yakılmakta yerlebir edilmektedir. Kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar esirgenmemektedir. Esir alınan asiler hemen öldürülmektedir.

Sovyetler Birliğinin diplomatik taarruzu karşısında, Batılı devletlerin tutumu ne olacaktır? Avrupa ve Amerika basınının önemli bir kısmı, bağımsızlık değil de Irak Birliği içinde sadece muhtariyet hakkı isteyen Kürt halkına beslediği sempatiyi asla gizlememiştir. Bu üs karşılık Batılı hükümetler, Türk ve İranlı müttefiklerini gücünden çekindikleri için, Kürt milliyetçiliği hareketini desteklemekle tereddüt göstermektedirler. Bununla beraber Irak'ta gecikmeden barışçı bir çözüm yolu bulunmasının, Ankara ve Tahranın menfaatlerine daha uygun düşüp düşmeyeceği sorusunu sormak lazımdır. Zira savaşın uzaması âsilerin tutumlarını serleştirmelerine ve ergeç Türkiye ve İran Kürtleri arasında huzursuzluklar başgöstermesine yol açabilir.

Milletlerarası ahlâkın ve Birleşmiş Milletler Andlaşmasında yazılı hakların savunulması işini, Batının komünist bloka bırakması herhalde sayıf bir ihtimaldir.

ALMANYADA İKİ ZİYARET

Son zamanlarda Almanya, Batı ile Doğu arasında iki önemli ziyarete sahne oldu. Başkan Kennedy, Federal Batı Almanya'yı, Başbakan Hruşçov Doğu Almanya'yı ziyaret ettiler. Her iki ziyarette çok önemlidir. Bu iki ziyaret Batı ile Doğu'nun büyük liderlerini bir noktada görüş mutabakatına vardırırmıştır: «Savaş kötü bir şeydir ve olmamalıdır.»

Başkan Kennedy, Avrupada ilk olarak Federal Batı Almanya'yı ziyaret etti. Başkan Almanların büyük çoğunluğu tarafından sevgiyle karşılandı. Başkan birçok nutuklar verdi. Bunların barış vasfı savaşı takbih, Fransızın Almanya'da yarattığı tesir ve cereyanlar ile mücadele. Doktor Adenauer'in maceracı politikasına Alman milletinin gözleri ve kulakları önünde «Çatmak» oldu. Başkan Kennedy Fransya uğramak zahmetine katılmadı. İngiltere'ye yaptığı ziyareti ve bunun neticelerini geçen hafta etrafı bir şekilde yazdık. Roma ve Vatikan ziyaretleri birer nezaket ziyaretiydi. Başkan vatanına döndükten sonra, Amerikan halkına çok önemli bir blânço sundu. Radyo ve televizyonla yayınlanan bu konuşmasında Birleşmiş Devletler Başkanı bilhassa diyor ki:

«Eski ile yeni dünyanın gelişme ve barışta ortak olduklarına daha kuvvetle inanmış olarım. Her memleketin ortak amaçlara, Batının birliğine, insan hürriyetine barışın lüzumuna büyük bir inanç müşahede ettim.»

Bu son fıkra «Barışın lüzumuna büyük inanç müşahedesini» üzerinde dikkatle duralım. Bu bize lazım olacaktır.

Başkan Avrupa ve Amerika halklarının müşterek bağlarını övmüş ve sözlerini şöyle bitirmiştir: «Bazı hayal kırıklıkları da olacaktır. Fakat bugün biz eski dünya ile yeni dünyanın gelişme ve barışta ortak olduğuna her zaman dan fazla emin olabiliriz. Memleketimize bu

inançla dönmekten memnunuz.»

Başkan Kennedy'nin on günlük Avrupa gezisinin baş hedefi, hiç şüphesiz Avrupa'da yaşayan «Kızgın savaşçıların» aklını başlarına getirmekti. Bunda muvaffak olduğunu inanıyoruz. General De Gaulle'un, Başkanın arkasından hemen Batı Almanya'ya koşması ve orada uğradığı «muvaffakiyetsizlik» bunun en canlı delilidir.

Başkan Kennedy, Almanya'dan ayrılır ayrılmaz, Başbakan Hruşçov, Doğu Almanya Başbakanı ve Komünist Partisi Birinci Sekreteri Walter Ulbricht'in 70 inci doğum yılı münasebeti ile yapılan törenlere katılmak üzere Doğu Berlin'e geldi ve gelişinin sırf bu maksatla olduğunu belirten bir nutuk söyledi.

Fakat Başbakan Hruşçov, Doğu Berlin'de bulunuşu münasebetiyle orada bir sosyalist liderler zirve toplantısı tertip etti. Bu toplantının hedefi ne idi? Çin-Sovyet anlaşmazlığı mı, 15 Temmuzda toplanacak üçlü Moskova konferansı dolayısı ile «Alman meselesi mi?»

Bazı kaynakların birinci ihtimali teyit yolundaki gayretlerine rağmen bir ikinci ihtimal yani Alman meselesinin bahis konusu edildiği ihtimali üzerinde duruyoruz. Birinci delilimiz Polonya Komünist Partisi Baş sekreteri Gomulka'nın Ulbricht'in doğum töreninde söylediği nutuktur. Gomulka demiştir ki: «Biz Polonyalılar Oder - Neisse sınırı boyunca barışçı ve dost bir Alman devletinin komşu olarak bulunmasının önemini takdir ediyoruz. Doğu Almanya Cumhuriyetini ve gelişmesini, Avrupada barış ve Polonya'nın güvenliği için başlıca şartlardan biri olarak telâkki ediyoruz.» «Doğu Berlin toplantısında Almanya meselesi ele alınmamış olsa idi ne Gomulka bunları söyler, ne de Çekoslovak Cumhuriyeti Başkanı bu tarzda bir konuşma yapardı.

Nihayet Bay Hruşçov, Doğu Almanya ziyaretinin son merhalesi olarak beraberinde Walter Ulbricht, Almanyadaki Sovyet Kuvvetleri Başkomutanı, Sovyet Büyükelçisi ve Doğu Almanyalı birçok şahsiyet olduğu halde Oder nehri üzerinden Frankfurt'a gelmiştir.

Polonya Başbakanı Josef Cyrankiewicz aynı gün Frankfurt'a gelmiş ve Hruşçov ile Ulbricht tarafından karşılanmıştır.

Sovyet Başbakanı Oder üzerinde Frankfurt'ta yanında Doğu Almanya, Polonya Başbakanları olduğu halde 80 bin kişi önünde savaşı şiddetle tenkid eden bir nutuk söylemiş ve demiştir ki: «Kapitalist memleketlere karşı savaş ilân etmemiz, kapitalizmi bu yoldan yenmemiz imkânsızdır. Olayları değişik açılardan görenlere tarihin öğreteceği çok şey vardır. Bugün savaş ancak bir çılgının sarfedebileceği bir kelimedir. Savaşarak ganimetler elde edilen devirler çok geride kalmıştır. Bugün savaştan kârılı çıkacağını ümit eden zararlı çıkacaktır. Savaş istemiyoruz. Bu bizim savaştan korktuğumuzu göstermez. Aklımız başımızda olduğu için savaşın ne demek olduğunu idrak ettiğimiz için savaş istemiyoruz.»

Çok alkışlanan bu konuşmasından sonra Bay Hruşçov «Almanyanın sosyalist cumhuriyeti olarak birleşeceği» inancını bir defa daha belirtmiştir.

Dikkat edilecek en önemli nokta Kennedy ve Hruşçov'un «Barış» konusunda tam bir mutabakat halinde olmalarıdır. Moskova konferansında bu mutabakatın müsbet neticelerine şahit olacağımıza eminiz.

A. İhsan BARLAS

